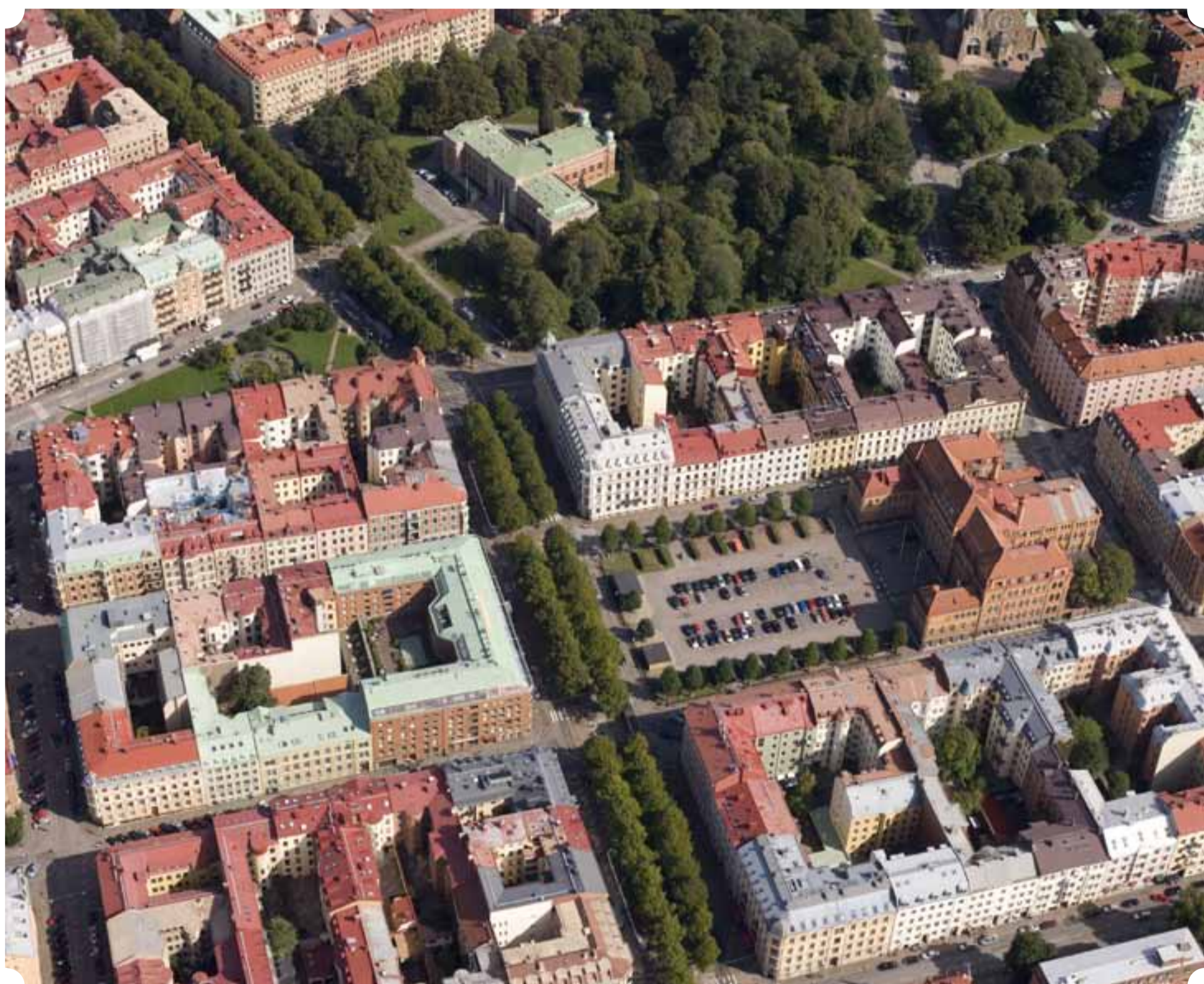

antikvariskt planeringsunderlag 2010-05-05 reviderat 2012-05-03

Fördjupad riksintressebeskrivning för delar av Vasastaden och Lorensberg

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret
maj 2010
maj 2012

Bakgrund och syfte

Göteborgs universitets studentcentrum och gemensamma förvaltning är idag utspridd på ett flertal olika adresser kring Vasagatan i stadsdelen Vasastaden i Göteborg. Som ett led i Universitetets och kommunens gemensamma satsning att etablera City-universitetet vill man nu samla de utåtriktade och administrativa delarna av verksamheten i en ny byggnad i anslutning till studentstråket Vasagatan.

I november 2008 beställde Göteborgs stads fastighetskontor, på begäran av Göteborgs universitet, en ny detaljplan för kontor med tillhörande parkering under mark på Schillerska tomten, varpå Länsstyrelsen i ett yttrande framhöll att en förtätning av skolgården riskerar att leda till påtaglig skada på riksintresset. Man efterfrågade också en studie av alternativa placeringar av Universitetets lokalprogram.

White har fått i uppdrag att upprätta ett antikvariskt planeringsunderlag gällande det berörda området. Syftet är att förtydliga innebörden av riksintresset. Det handlar både om att belysa områdets betydelse i ett större sammanhang, såväl historiskt som geografiskt, samt att beskriva hur områdets kulturvärden tar sig uttryck rent konkret i den fysiska miljön. Ett viktigt mål med arbetet är att Göteborgs stad och Länsstyrelsen har en samsyn kring innebörden av riksintresset inför det fortsatta arbetet med bevarande och förändringsfrågor.

Metod

Det antikvariska planeringsunderlaget tar sin utgångspunkt i den av länsstyrelsen upprättade riksintressebeskrivningen för Göteborgs innerstad (reviderad 2012-01-12). Förtydligandet av riksintressebeskrivningen görs med hjälp av aktuella och historiska fotografier och kartor, morfologiska kartor som visar bebyggelsestruktur, grönstruktur, topografi, siktlinjer, gatunät samt kortfattade texter. Inspiration har hämtats från analyser inom stadsplanerings-/ arkitekturområdet såsom Gordon Cullens 'Serial Vision' samt Robert Venturis 'Learning from Las Vegas'. Underlaget ger en samlad bild av bebyggelsemiljöernas kulturhistoriska och upplevelsemässiga kvaliteter, såväl som enskilda miljöer betraktade och som en del av det samlade riksintresset.

Medverkande

Underlaget har upprättats av White och Tyréns genom Sara-Louise Ylander, stadsplanerare och Anna Reuter Metelius, bebyggelseantikvarie. En referensgrupp bestående av stadsbyggnadskontoret genom Hans Ander, planarkitekt och Malin Häggdahl, planarkitekt samt Ann-Sofie Jeppsson, fastighetskontoret, har deltagit. Stadsbyggnadskontoret har varit beställare av uppdraget genom Fredrik Söderberg. Arbetet har genomförts under våren 2012.

white

1	INLEDNING	
	// Kontext och förutsättningar	3
2	// Historisk tillbakablick	6
	KARAKTÄRISERING: STADSSTRUKTUR	
	// Bebyggelse	13
	// Siktlinjer och topografi	15
	// Grönrum, gator och innergårdar	18
3	// Socialt innehåll	20
	KARAKTÄRISERING: PLATSER, BYGGNADER, GATURUM	
	// Schillerska tomten	22
	// Schillerska gymnasiet	23
	// Vasaparken	24
	// Universitetets huvudbyggnad	25
	// Molinsparken	26
	// Hvidtfeldtsparken	27
	// Kv Kronoberg	28
	// Vasagatan	29
	// Engelbrektsgatan	30
4	BILAGOR	
	// Promenad på Vasagatan	
	// Promenad på Engelbrektsgatan	
	// Fasad-DNA	

Källor

Region- och stadsarkivet

Byggnadsnämndens arkiv

Garellick. Bilden av Göteborg. Färgfotografier 1910-1970. Göteborg, 2004

Hansson, m fl. Göteborg - att bygga staden. Göteborgs stadsbyggnadskontor, 2003

Herklint, m fl. Göteborg. Kulturmiljöer av riksintresse. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1992

Kristenson. Skolhuset. Idé och Form. Lund, 2005

Lönnroth, red. Göteborg. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Ett program för bevarande. Göteborgs Stadsbyggnadskontor och Göteborgs Stadsmuseum, 1999

Schönbeck. Göteborg genom ritningar. Byggande från äldre tid till 1900. Region- och Stadsarkivet Göteborg, 2004.

Wallinder. Göteborg förr och nu. Schillerska gymnasiet, anteckningar om byggnadens historia. Göteborgs hembygdsförbunds skriftserie XXVI-1996

Wirsin, m fl. red. Göteborgs stenstad. Stiftelsen Göteborgs stenstad. Göteborg 2004

Beskrivning av stadsdelen, Centrum. Göteborgs stadsbyggnadskontor, 2003

www.goteborg.se/stadsbyggnad/vasastaden/topmeny/arkitektur.html (2010-05-05)

1 INLEDNING// Kontext och förutsättningar

Stadsdelen Vasastaden

Stadsdelen Vasastaden ligger i centrala Göteborg och omgärdas i norr av området inom Vallgraven, i öster av Heden, i söder av Landala och Lorensberg och i väster av Haga. Stadsdelen karaktäriseras av en tät stenstadsbebyggelse varav ett stort antal byggnader med ett högt kulturhistoriskt värde. Topografiskt består området av en mot norr svagt sluttande lerslätt som söderut övergår i branta bergmassiv. Grönytor förekommer som parker, alléer och förträdgårdar. Vasagatan med sin allé löper som en grön ryggrad i öst-västlig riktning genom stadsdelen. Större delen av fastigheterna inom stadsdelen ägs av privata markägare. Invånarantalet är 6430 inv.

Stadsdelen Vasastadens läge i staden

Utredningsområde

Föreliggande planeringsunderlag utreder stadsdelen Vasastaden samt fem delområden inom Vasastaden och Lorensberg; kv 16 Sälgen, Vasaparken; kv 60 Högskolan, Molinsparken, Hvidtfeldtsparken samt kv Kronoberg. Inom delområdena finns enskilda byggnader och gaturum som kan komma att påverkas av eventuell byggnation. Av dessa har fördjupade studier gjorts kring Schillerska gymnasiet, Göteborgs universitet och bebyggelsen i kv Kronoberg samt gaturummen Vasagatan och Engelbrektsgatan.

Utredningsområdet

Gällande planer

Kv. Sälgen och Kronoberg samt Vasaparken omfattas av stadsplan F 121, antagen år 1866. Planen, som upprättades med syfte att utvidga det dåvarande stadsområdet, redovisar endast de stora struktur-givande dragen för utbyggnaden; gatunät inklusive trädplanteringar, fasadliv för kvartersbebyggelsen samt öppna platser. Planens genomförandetid har gått ut.

Molinsparken omfattas av DP 377, antagen år 1906. Planens syfte är att reglera utbyggnaden av området söder om avgränsningen för 1866 års regleringsplan.

Vasagatan ingår i DP/4628, antagen 2002, upprättad med syfte att "säkerställa ett långsiktigt bevarande av bebyggelsen, att få ett planstöd vid bygglovgivning, som är anpassat till dagens behov, samt att tydliggöra användningssätt, principer för tillgänglighet samt möjliga vindsinredningar".

Hvidtfeldtsparken omfattas av två detaljplaner; DP 649 och DP 1539, antagna

år 1919 respektive 1932. DP 649 syftar till vissa förändringar i kvartersstrukturen medan DP 1539 tar bort en planerad gata genom parken.

6430 invånare

// Kontext och förutsättningar

Ungefärlig gräns för Riksintresse Göteborgs innerstad O 2:1-5 med delområde Vasastaden-Lorensberg i mitten

Göteborgs innerstad O 2:1-5

Stadsdelen Vasastaden ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården med skydd enligt Miljöbalken 3 kap.

Motivering

”Storstadsmiljö, formad av funktionen som ”Sveriges port mot väster” och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vatten-system. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (Skolstad, Universitetsmiljö, Stiftsstad)”.

Uttryck för riksintresset inom Vasastaden-Lorensberg

”(…) Det sena 1800-talets storstadsomdanning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdselsteknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden. Cityomvandlingen med handelns om- och nybyggnader i storstadsmässig skala, hamnens och järnvägarnas tullpackhus och stationsmiljöer samt de plana kanalbroarna av järn. Kommunaltekniska anläggningar som vattentorn och spårvägarna. De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och Vasagatan, de palatslika ”parkkvarteren” och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen. Högre upp i Vasastaden rester av tjänstemannaföreningens trädgårdsstad. Mönstergilla arbetarbostäder i tegel i Haga och Annedal, och traditionella trähus blandade med stadsmässiga landshövdingehus. 1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, orgelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner”.

Riksintressets motiv och uttryck - Vasastaden

- Universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati
- Ett av de förnämsta exemplen på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen
- Anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdselsteknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden
- Planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar
- Breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och Vasagatan
- De palatslika ”parkkvarteren” och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen
- 1900-talets stadsbyggande: terränganpassade, orgelbundna planmönster samt fullföljande av rutnätsstaden
- Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker
- Institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter

// Kontext och förutsättningar

- ★ Statligt byggnadsminne
- ★ Kyrkligt byggnadsminne
- ★ Byggnadsminne
- Område med ett stort antal byggnader med skyddsbestämmelser i detaljplan
- Område 10, Vasastaden och 6, Lorensberg i Göteborgs bevarandeprogram

Övrigt skydd

Universitetets huvudbyggnad är ett statligt byggnadsminne, 706:12-13, med skydd enligt Förordningen om statliga byggnadsminnen (SFS 1998:1229) samt av regeringen fastställda skyddsföreskrifter.

Vasakyrkan och Hagakyrkan är skyddade enligt kulturminneslagen 4 kap.

Vasaplatsen 2, Wernska villan, Viktoriagatan 15 B, "Tomtehuset", Engelbrektsgratan 4-6 och fd Elementärläroverket för flickor är byggnadsminnen med skydd enligt kulturminneslagen 3 kap.

Bebyggelsen omfattas av plan- och bygglagens generella varsamhetsbestämmelser och förvanskningförbud av byggnader med särskilt kulturhistoriskt värde. En stor del av byggnaderna i kvarteren norr om västra delen av Vasagatan har försetts med skyddsbestämmelser (q) i detaljplan.

Stadsdelen Vasastaden ingår i Göteborgs bevarandeprogram inom Vasastaden och Lorensberg, 6:A, 6:B, 10:A, med motiveringen: "Områdets ursprungliga karaktär är väl bibehållen och byggnaderna tillsammans med parker och planteringar bildar en unik bostadsmiljö från perioden 1870-1930. Särskilt intressant är den äldre norra delen med sin tidstypiska stadsplan, sina ovanligt påkostade bostadshus med stora lägenheter och flera viktiga allmänna byggnader. Den utgör ett utmärkt exempel på det sena 1800-tallets "högborgerliga" stadsområden och är en av landets mest välbevarade miljöer av detta slag (...). Parkerna, platserna och de enskilda byggnaderna bildar tillsammans ett sammanhängande stråk med en värdefull och delvis unik miljö (...). De enskilda byggnaderna har alla en tidstypisk och mycket omsorgsfullt utformad arkitektur.

// Historisk tillbakablick

Fram till 1860-talet var stadens bebyggelse koncentrerad till området innanför Vallgraven och till Haga. På donationsjorden söder om Vallgraven fanns landerier, plantager och kåkbebyggelse.

1860

De avröjda fästningsområdena exploateras och området söder om Vallgraven börjar bebyggas från 1870-talet. Exploateringen genomfördes från nord-väst resp. nord-öst in mot mitten. Nuvarande Vasagatan har börjat anläggas, då kallad Stora Alléegatan. Observera Chalmerska slöjdskolan med sina två flyglar precis ovanför ordet Allée i Stora Alléegatan. Anläggandet av den planerade Engelbrecktsgratan är ännu ej påbörjat.

1870

Kring sekelskiftet var större delen av området bebyggt i ett planmässigt styckeverk. Kåkbebyggelsen Flygarn's Haga revs på 1890-talet för att ge plats åt Vasaplatsen. Schillerska är uppfört i form av ett Realläroverk och kv Kronoberg är helt bebyggt med Chalmers Tekniska institut och Slöjdföreningens skola. Vasaparken och Vasaplatsen är anlagda med kåkbebyggelsen består i Molinsparken. Kvarteret där Molinsparken idag ligger och två kvarter väster därom är planerade att bebyggas så att de omgärdar en cirkelformad platsbildning .

1900

// Historisk tillbakablick

Lantlig idyll på Hagaheden

Marken söder om vallgraven ingick i stadens ursprungliga ägor som donationsjord utanför befästningarna. Där fanns landerier och plantager i framför allt den östra delen och betesjord samt klungor av enkel kåkbebyggelse i den västra på den sk Hagaheden. På platsen för nuvarande Vasaplatsen och Vasaparken låg Flygarn's Haga - ett område med enkel, oreglerad trähusbebyggelse med så mycket som 2000 invånare år 1865. En landsväg, Gamla allén, ledde in till den befästa staden.

Under 1800-talets början raserades stadens fästningsverk vilket innebar en möjlighet för staden att expandera på ny mark. Inledningsvis försågs området närmast söder om vallgraven med en allé - Nya Allén - 1823-27 som kom att bilda en grön gräns mot landsbygden utanför. Söder om allén växte ett område med ståndsmässiga boningshus fram under 1830- och 40-talen. Ända fram till 1860-talet var Göteborgs bebyggelse emellertid koncentrerad till området innanför vallgraven och till Haga vilket bevarade nuvarande Vasastadens och Lorensbergs lantliga prägel.

1866 års utvidgningsplan

Under en expansiv tid decennierna 1850-90 fyrdubblades Göteborgs befolkning och under 1860-talet började man planera för stadens utvidgning. Sveriges troligtvis första stadsplanetävling utlystes 1861 vilket genererade en ambitiös utvidgnings-

plan (1862-66) för området söder om den gamla staden med nuvarande Vasastaden och Lorensberg som centrala delar. Planmönstret, ett sk esplanadsystem, var inspirerat av väldiga omdaningar i Europeiska storstäder. Innerstadens huvudgator drogs rakt ut i en solfjäder och bildade ett rutnät med i huvudsak rätvinkliga kvarter med inslag av planteringar, alléer och parker.

Borgerlig stenstad

Utbyggnaden enligt 1866 års plan innebar en totalsanering av den befintliga bebyggelsen, som revs i slutet av 1890-talet. De lantliga idyllerna mellan Hagakyrkan och Exercisheden bebyggdes under perioden 1870-1915 med 4-5 vån höga stenhus, innehållande bekväma och tidsenliga bostäder för industri- och handelsaristokratin, samt påkostade allmänna byggnader. Byggnaderna hade inledningsvis enkla tegelfasader och därefter ornamentrik puts, för att mot slutet mot seklet åter fördes med tegelfasader, ofta flerfärgade.

Det kommersiella utbudet, som var relativt begränsat pga det relativt centrala läget, bars upp av mindre butiker och hantverkslokaler i byggnadernas gatu- och källarplan.

På 1920-talet upprättades en plan av A Lilienberg över Lorensbergs villaområde och Götaplatsen. Stråket Vasaparken - Götaplatsen bebyggdes enligt planens intentioner fram till 1935 med framför allt bostadshus i sten och påkostade allmänna byggnader.

Lantlig idyll på Hagaheden omkr 1870. Fotograf okänd. GSM

Vasagatan med Flygarn's Haga till vänster i bild. År 1885. Foto: HJ A:son Brink. GSM

Vasaplatsen sedd från Storgatan år 1912. Foto: Olga Rinman. GSM

Kontor i byggnad vid Vasagatan. GSM

Den nyanlagda Vasagatan som leder från Heden till Haga, sedd från öster vid Flygarn's Haga. Stenhuset med rundbågade fönster är den gamla Betlehemskyrkan. 1880-talets mitt. Foto: Aron Jonason. GSM

Kartöverlagring år 1920/ 2010. Bevarad ursprunglig fastighetsindelning speglar det traditionella kvartersmönstret

Ovanligt välbevarad ursprunglig fastighetsindelning

Genom en kartöverlagring kan man utläsa att undersökningsområdet har en ovanligt intakt bevarad ursprunglig fastighetsindelning. Viss punktvis förnyelse av bebyggelsen har genomförts efter 1935, inom befintlig kvartersstruktur. Rivningen av den äldre Betlehems kyrkan från 1883 i kvarteret Masurbjörken vid Vasagatan är troligtvis den förändring som är tydligast avläsbar i gatubilden. Kyrkan, ett karaktärsfullt putshus med rundbågiga fönsteröppningar revs 1964. Två år senare stod den nya kyrkan klar, med en tidstypisk sluten tegelfasad. I de delar som gränsar mot Landala vid Föreningsgatan - Karl Gustavsgatan genomfördes rivningar i slutet av 1960-talet. Fyra sjuvåningslameller uppfördes. Handelshögskolan 1948-52 resp 1994-95.

Vasastadens historik i korthet

- Vasastaden och Lorensberg uppfördes 1870-1915 som ett bostadsområde för de industrialiserade Göteborgs övre medelklass
- Samtida kontinentala storstadsomvandlingar enligt esplanadsystem stod som förebilder
- I området uppfördes flerbostadshus och offentliga institutioner för kyrkliga ändamål, kultur och utbildning
- Stadsdelen erbjöd ett relativt begränsat kommersiellt utbud pga närheten till stadens centrala delar

// Historisk tillbakablick

Vasaplatsen sedd från norr, 1912. Vykort. GSM

Vasaparken. År okänt. Fotograf okänd. GSM

Vasaparken innan Universitetets huvudbyggnad uppförts. År okänt. Fotograf okänd. GSM

Kv Sälgen

Tomtytan framför nuvarande Schillerska gymnasiet anlades ursprungligen som en park med gräsytor, gångar, träd och lyktstolpar. På ett fotografi från 1902 ser man att markytan istället har fått karaktären av en stor öppen grusplan med raka trädreder längs med långsidorna och omgiven av ett gjutjärnsstaket. Ett annat foto visar att det under en övergångsepok har förekommit planteringar i två stora rundlar på den norra delen av grusplanen. Någon gång under 1900-talets senare del har gårdsplanen asfalterats och försetts med parkeringsplatser.

Vasaplatsen, Vasaparken, Molinsparken, Hvitfeldtsparken

I skärningen mellan Lorensbergs och Vasastadens gatusystem, med olika riktningar, bildades Vasaplatsens triangulära form och blev med sin park områdets viktigaste öppna plats, en blomstrande grön oas omgiven av ståtliga husrader. Parken ordnades i en strikt stil inspirerad av kontinentens barockträdgårdar. I spetsen mot norr placerades en skulptur i form av en obelisk i granit.

Vasaparken finns med som ett grönområde redan i 1866 års plan med två friliggande byggnader föreslagna mot Vasagatan. Parken anlades 1897 i engelsk stil. Parken blev ett mycket uppskattat andningshål som gav möjlighet till promenader, lek och kälkåkning i den så kallade Skojarebacken mitt i den tätt bebyggda stenstaden.

Där nuvarande Molinsparken ligger låg landeriet Brantdala. Området var i de tidiga planerna för stadsdelens utbyggnad inte planerad som park utan skulle bebyggas med ett kvarter i ensambel med tre andra kvarter kring en cirkelformad plats norr om korsningen Ascherbergsgatan Engelbrektskorgsgatan. På 1920-talet ändrades emellertid planerna till att kvarteret skulle innehålla en park som en del i den öppna platsen framför Vasakyrkan. Parken försågs med en öppen grusplan, gångar, träd och planteringar.

Där nuvarande Hvitfeldtsparken ligger låg landerierna Göthaberg och Leontinedal. Området planreglerades som park först på 1930-talet. Dessförinnan var området planerat för en gatusträckning; Pontus Wiknersgatan, mellan Geijersgatan och Viktor Rydbergsgatan, som alltså aldrig kom till.

Vasagatan

Medan Kungssportsavenyn fick status av stadens fingata blev Vasagatan huvudgata i Vasastaden och Lorensberg - alltså en av de viktigaste paradgatorna i det nya Göteborg. Gatan, då kallad Stora Allégatan, var enligt stadsplanen planerad att fortsätta över Heden bort till nuvarande Odinsplatsen och vidare till kajerna i hamnen. Sträckningen blev emellertid kortare. Gatan försågs med ett trädplanterat mittstråk avsett för promenader och körbanor på sidorna utmed husen. Med tiden etablerades gatan som ett kultur- och bildningsstråk med Valands konstskola, Chalmers tekniska institut, Vasa realläroverk och Göteborgs Stadsbibliotek.

Vasakyrkan, Molinsparken Hvitfeldtska gymnasiet samt hörnhuset i kv Rönnen. Omkr. år 1930. GSM

// Historisk tillbakablick

Universitetsbyggnaden

Omfattande protester föregick uppförandet av Göteborgs Högskola i Vasaparken 1904-07, i och med att det innebar exploatering i en högt uppskattad park. Byggnaden, som var ett resultat av privata donationer och en allmän tävling var ritad av arkitekterna Erik Hahr och Ernst Torulf. Förutsättningen för donationen var att staden fritt upplät lämplig mark. Byggnaden skulle göra det akademiska livet synligt i staden genom sin placering och monumentalitet. Högskolestyrelsen ställde krav på placeringen i Vasaparken i anslutning till Vasagatan. Byggnadens fria läge innebar ett nytt förhållningssätt i Göteborg där offentliga byggnader hittills legat i direkt anslutning till gaturummet. Den ursprungliga tanken var att även anlägga en park framför byggnaden.

Kv Kronoberg

Kvarteret, som började bebyggas 1867-68, ingick i den tidiga utbyggnadsepoken av Vasastaden. Chalmerska Slöjdskolan (nuvarande Chalmers Tekniska högskola) uppförde en skolbyggnad vid Storgatan, ursprungligen troligtvis tänkt som solitär bland den planerade villabebyggelsen längs med Kungsparken. Arkitekt till det två våningar höga byggnadskomplexet med huvudbyggnad och två flyglar i stram klassicistisk stil, var Victor von Gegerfeldt. En beskrivning från tiden ger en bild av hur obebyggt området var: "Helt nära staden, på södra sidan om den så kallade Nya Allén och i närheten af Nya Teatern, är Chalmerska Slöjdskolans område beläget. Omgifningen på alla sidor utgöres af vackra trädgårdar. (...) Lugn och stillhet, nödvändiga villkor för ett ostört undervisningsarbete, herrska i denna omgivning".

Gegerfeldt var även ansvarig arkitekt för den byggnad som uppfördes i kvarteret södra del 1872 åt Slöjdföreningens skola (nuvarande HDK). Planeringen av byggnationerna i kv Kronoberg hade föregåtts av idéer om en så kallad fri akademi i Ostindiska huset med omgivande kvarter i Nordstaden. Den fria akademien skulle förutom Chalmers och Slöjdföreningens skola innehålla Göteborgs museum och dess rit- och målarskola (nuvarande Valands konsthögskola). Den fria akademien blev aldrig förverkligad men dessa idéer var anledningen till att Chalmerska Slöjdskolan och Slöjdföreningens skola hamnade tillsammans och i förbindelse med varandra i kv Kronoberg.

Flera om- och tillbyggnader har genomförts i kvarteret, de mest omfattande under 1880-talet. År 1886 byggdes Slöjdföreningens skola, Vasag. 50 om- och till från 2 till 3 våningar. År 1887 byggdes Chalmerska Slöjdskolans huvudbyggnad på med 1 våning enligt ritningar av arkitekt Hans Hedlund. 1904 tog Chalmers, som sedan 1883 benämndes Chalmers tekniska läroanstalt, över hela kvarteret. Förändringar i modern tid är, förutom dörr- och fönsterbyten, ett tillägg i form av en byggnad i glas och stål på innergården, uppförd under 1990-talet.

Fd Chalmerska Slöjdskolan var en av de första byggnaderna som uppfördes enligt 1866 års utbyggnadsplan. Notera de lantliga omgivningarna med odlingar och landerier. Trol. 1860-talets slut. Foto GSM

Vasastadens historik i korthet

- Vasagatan blev en av de viktigaste paradgatorna i det nya Göteborg och ett kultur- och bildningsstråk
- Vasaplatsen (1890-tal) blev områdets viktigaste öppna plats
- Vasaparken (1890-tal) gav stadsdelens invånare möjlighet till promenader, lek och kalkåkning i den tätt bebyggda stenstaden
- Universitetsbyggnaden är resultat av privata donationer och en allmän tävling. Arkitekter: Erik Hahr och Ernst Torulf
- Genom sin höga och fria placering samt monumentalitet skulle den göra det akademiska livet synligt i staden
- Bebyggelsen i kv Kronoberg i stram klassicism är verk av arkitekt Victor von Gegerfeldt

// Historisk tillbakablick

Göteborgs realläroverk, troligtvis under 1900-talets första decennium, med ursprunglig utformning och tillhörande trädplanterad grusplan. Vykort. GSM.

Nedan 1915 efter ombyggnaden. Foto: Anna backlund. GSM

Vasastadens historik i korthet

- Schillerska gymnasiet uppfördes 1886 som Göteborgs första realläroverk
- Det är en trevånings byggnad i sk rohbaustil uppförd enligt ritningar av arkitekt Hans Hedlund
- Byggnaden uppfördes med högt uppsatta ambitioner och försågs med tekniska och nymodiga finesser samt påkostad dekorativ utsmyckning
- En betydlig till- och påbyggnad 1911-13 innebar en stilkrock men ökade monumentaliteten

Schillerska gymnasiet

Göteborgs realläroverk tillkom som en följd av 1800-talets stora skolreformer. I ett kungligt brev till stiftets domkapitel anfördes att staden må "gå i författning om uppförande av erforderliga byggnader för det tillämnade läroverket" benämnt Göteborgs realläroverk". När bygget var beslutat att genomföras hade staden högt uppsatta ambitioner för dess genomförande. Inspiration till byggnadens utformning hämtades från samtida läroverksbyggnader ritade av framstående arkitekter. Den då unga och oetablerade arkitekten Hans Hedlund tilldelades uppgiften att upprätta ritningarna, troligtvis pga att han var brorson till en av stadens inflytelserika män.

Byggnaden, en trevånings tegelbyggnad i sk rohbaustil, stod färdig år 1886 och invigdes 1887. Den T-formade plantypen var en etablerad form som bygger på aulans centrala plats i planens mittaxel, på vars båda sidor lärosalarna grupperas. Plantypen förutsatte ett fritt läge lämpat för monumental verkan. Byggnaden utrustades med flera tekniska och vid tiden nymodiga finesser, t ex ett centralt uppvärmningssystem. Konstdonatorn Pontus Fürstenberg lämnade ett generöst anslag för att pryda byggnaden med dekorativ konst.

Vid invigningen år 1887 var realläroverket en prestigefylld allmän byggnad i klass med samtidens läroverkshus i landet. Utöver läroverk kom byggnaden att få en funktion som representativ profan möteslokal. Den sk solennitetssalen, en av stadens finaste interiörer vid tiden, användes regelbundet som konsertsal för offentliga konserter.

På- och tillbyggnad

År 1911 genomfördes en tillbyggnad enligt ritningar av arkitekterna Hans och Björner Hedlund. Huset byggdes dels på med en våning och förlängdes i norr med två flyglar som anslöts till fasadens sidorisaliter. Påbyggnadsvåningen utformades som en inredd hög vindsvåning som förvandlade byggnadens volym och anslöt sig till sekelskiftets vasaborgsinspirerade förebilder. Ombyggnaden innebar en genomgripande förändring av byggnadens yttre som resulterade i en förening av två olika stilideal. Förändringen förtog något av byggnadens tidigare mycket enhetliga gestalt. Samtidigt innebar den nya gestaltningen att byggnadens monumentalitet ökade i vyn från Vasagatan.

// Historisk tillbakablick

Kontinentala stadsbyggnads- mönster

Vasastadens planmönster var inspirerat av samtidens väldiga omdaningar i de europeiska storstäderna - Paris, Wien, Berlin, m fl - och främst av det epokgörande parisiska esplanadsystemet. Planstilen var en konsekvens av städernas kraftiga expansion, låg hygienisk standard samt buller- och luftproblem. Liksom under tidigare epoker var idealet den rätvinkliga planen med likformiga kvarter, men nu utformades vissa gator till breda, trädplanterade huvudstråk, ibland med diagonal orientering, och gärna med monument och byggnader som blickpunkter. Parker och platser hörde också till.

Operahuset med omgivning i Haussmann's Paris

Institutionsbyggande vid 1800-talets slut

1800-talets slut var en tid med ett omfattande institutionsbyggande. Byggnaderna gavs relativt likartad form och ibland kan det vara svårt att avgöra om institutionsbyggnaden från tiden är ett sjukhus, ett lärosäte eller ett museum. Karaktäristiska drag är stora salar bredvid varandra, det centralt placerade trapphuset och samlingssalen.

Läroverksreformen år 1849 gav upphov till en omfattande skolbyggnadsverksamhet över hela landet. Från 1856 fram till sekelskiftet uppfördes ett 40-tal läroverkshus. Under 1800-talets slut inleddes en ny epok inom skolbyggandet. Vad som tidigare handlat om att uppföra relativt anspråkslösa byggnader övergick till att tillföra ett påtagligt inslag i stadsbilden. Den arkitektoniska utformningen ägnades stor omsorg och anförtröddes tidens mest kvalificerade arkitekter. Läroverksbyggnaderna kom genom sin uppgift och storlek att i flera städer vid sidan om kyrka och rådhus bli centrala punkter för stadens offentliga, kulturella liv. 1800-talets läroverk, betjänade de välsituerade samhällsgrupperna och utstrålar borgerskapets sociala prestige.

Hugo Zettervalls Norra Latin i Stockholm kan man förmoda ha stått som främsta förebild för nuvarande Schillerska gymnasiet då den vid tiden för planerandet uppfattades som det mest storslaget anlagda läroverkshuset i landet. Av arkivhandlingarna framgår att man, förutom Norra Latin, speciellt studerat läroverksbyggnaderna i Malmö, Uppsala och Gävle. Programmet har mycket gemensamt med Norra Latin medan korridorplantypen troligtvis har utformats med uppsalaläroverket som närmaste förebild.

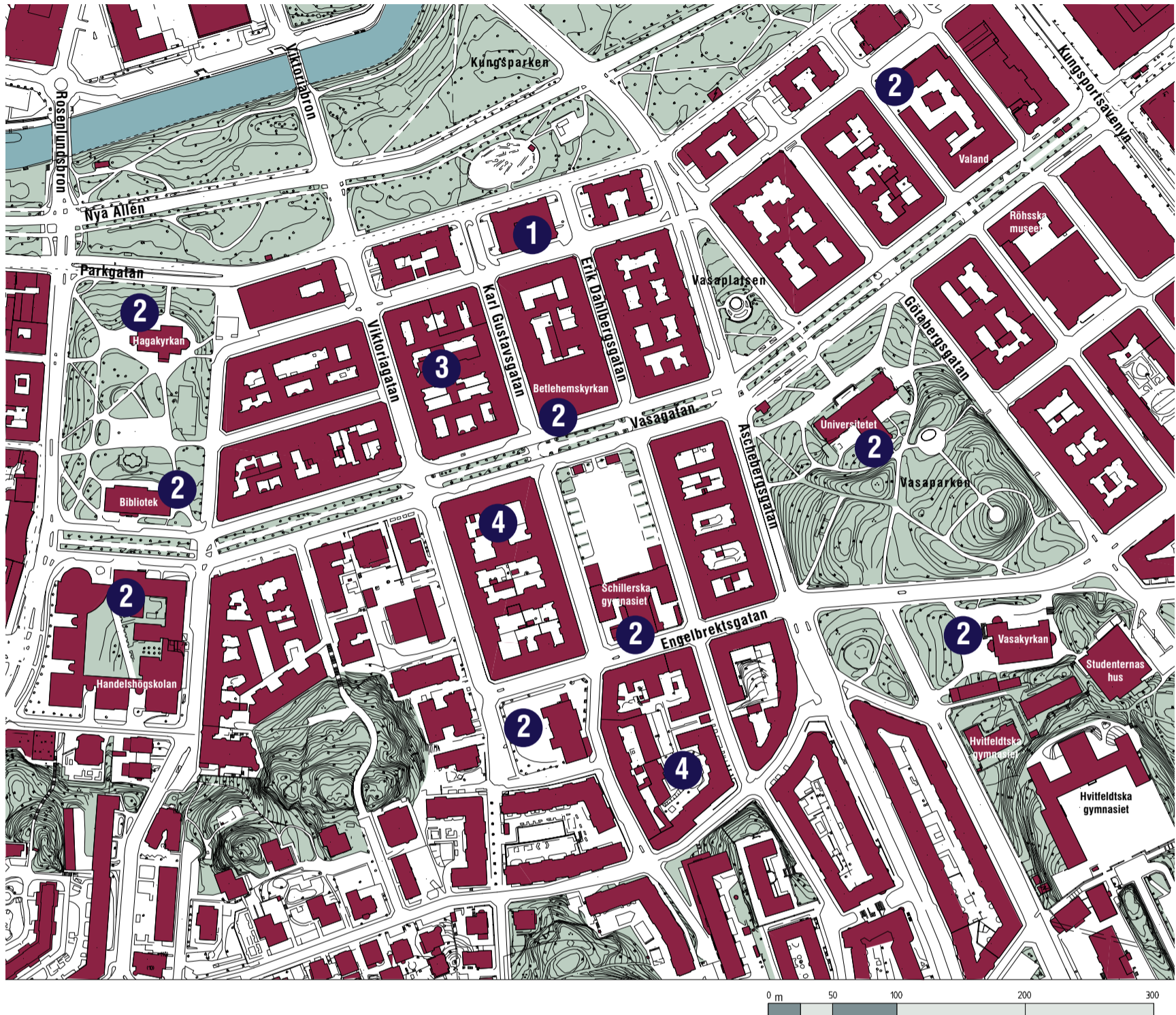
Norrköpings elementärläroverk. Ritat av Carl Th Malm, invigt 1868. Ur ny Illustrerad Tidning, 1868

Tendenser i tiden

- Omfattande stadsomvandlingar med esplanadsystem, parker, planeringar och platser
- Ett omfattande institutionsbyggande
- Institutionsbyggnader med likartad form; stora salar bredvid varandra, ett centralt placerat trapphus och samlingssal.

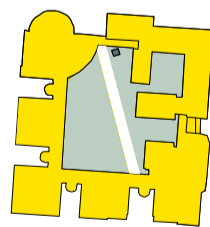
2

KARAKTERISERING: STADSSTRUKTUR// Bebyggelse

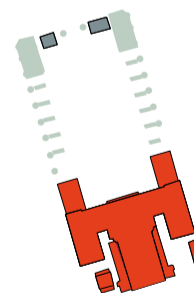

- 1** Exklusiv front med friliggande villor i parkmiljö utefter Parkgatan
- 2** Institutionsbyggnaderna är integrerade i kvartersstrukturen eller friliggande
- 3** Kvarteren i norr är slutna och har relativt trånga gårdsrum
- 4** Slutna kvarter med öppnare gårdsrum i söder, klättrande upp för de branta partierna

InstitutionsBarometer

Institutionsbyggnaderna i området förhåller sig på olika sätt till omgivande bebyggelse. De är allt ifrån helt integrerade till helt friliggande. Handelshögskolan ligger integrerad i kvartersstrukturen.

Schillerska gymnasiet är integrerad i kvartersstaden och samtidigt en friliggande solitär byggnad.

Göteborgs Universitet är en friliggande solitär byggnad i park

// Bebyggelse

Struktur och stil

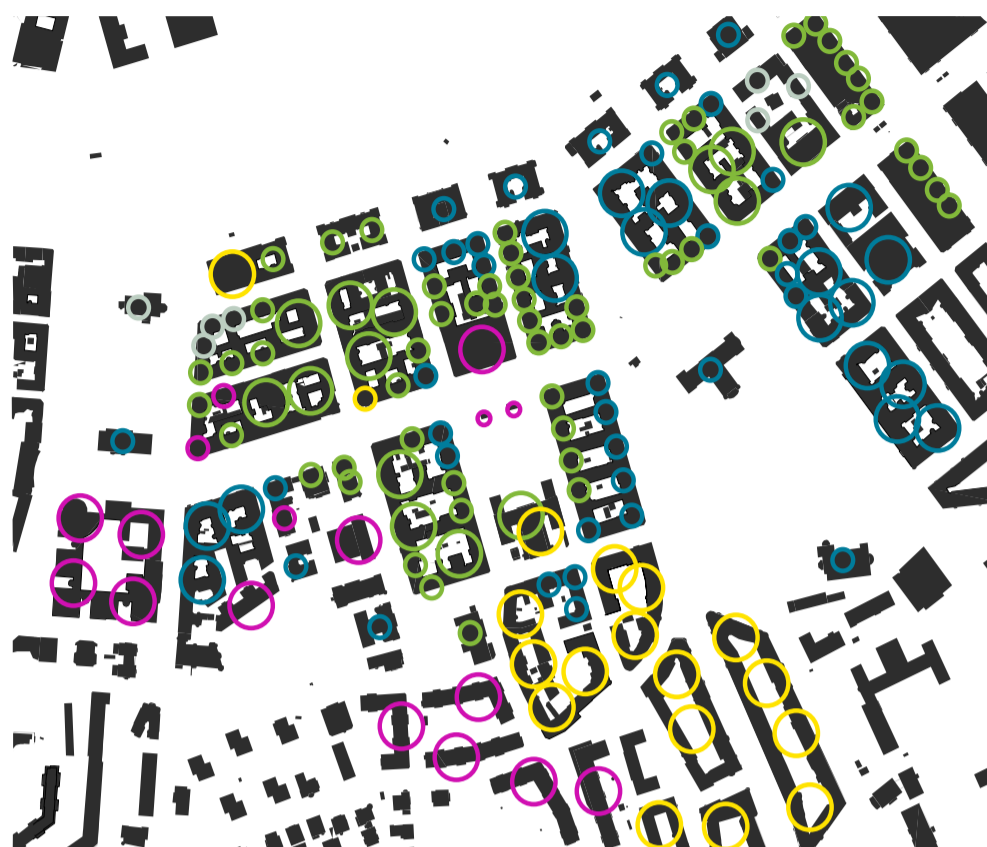
Stadsdelen karaktäriseras av en tät stenstadsbebyggelse. Bebyggelsen är enhetligt ordnad inom respektive terrängavsnitt; på de flacka delarna i norr finns dels palatslika parkkvarter och dels rutnätsstad med raka gatuperspektiv medan de kuperade delarna i söder har ett terränganpassat, oregelbundet planmönster. Rutnätsstaden har storstadsmässiga kvarter; rektangulära, slutna med flerbostadshus i 3-6 vån. Flera institutionsbyggnader med integrerat eller fritt läge bryter av mot det strikta mönstret på några platser. Endast en procent av bebyggelsen utgörs av småhus.

Byggnadernas fasader är genomgående omsorgsfullt utformade mot gator och öppna platser. Vissa byggnader längs med Vasagatan och vid Vasaplatsen är ritade av framstående arkitekter och utmärker sig särskilt medan andra saknar arkitekt och uppvisar uppvisar mer av en 1800-talets "katalogarkitektur" med masstillverkade fasadutsmäckningar. Arkitekturen är välbevarad och enhetlig med variationer inom var epoks givna ramar.

Årsringar

I områdets norra del finns 1870 och -80-talsarkitektur i stramt klassicistisk stil. Byggnadshöjderna är 3-4 vån. Kring Vasaplatsen, som tillkom i ett sent skede, finns framför allt 1890-talets och sekelskiftets kvarter med markerade hörnhus med torn och spetsiga smidesdetaljer, små artikulerade gavelspetsar, varierad fönstersättning och fasader i natursten och tegel.

Stadsdelens södra del innehåller en mer varierad bebyggelse från tiden 1905-1915. Byggnadshöjderna är omkring 4-6 vån. Jugendstilen finns representerad med sina mjukt buktande burspråk, släta putsytor dekorerade med raka linjer, växtmotiv och glacerat tegel. Där finns även byggnader i nationalromantisk stil med tunga slutna fasader och höga branta tak.

Bebyggelsens årsringar

Bostadsbebyggelsens tillkomst

-1940	78%
1941-1950	1%
1951-1960	2%
1961-1970	3%
1971-1980	13%
1981-1990	2%
1991-	1%

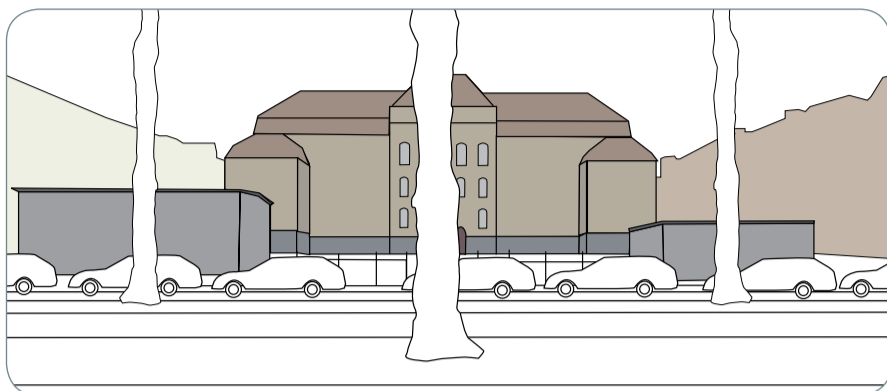
Värden/karaktär

- Representativa exempel på stadsbyggande från 1800- och 1900-talen
- Esplanadsystem med inspiration från europesiak storstäder
- Enhetligt ordnad bebyggelse inom respektive terrängavsnitt
- Flerbostadshus och inslag av institutionsbyggnader, platser och parker
- Särskilt omsorgsfullt utformade fasader mot gator och öppna platser
- Varierad stilpalett från 1800-talets senare och 1900-talets första decennier
- En över lag mycket välbevarad bebyggelse
- Institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter

Byggnadstyper

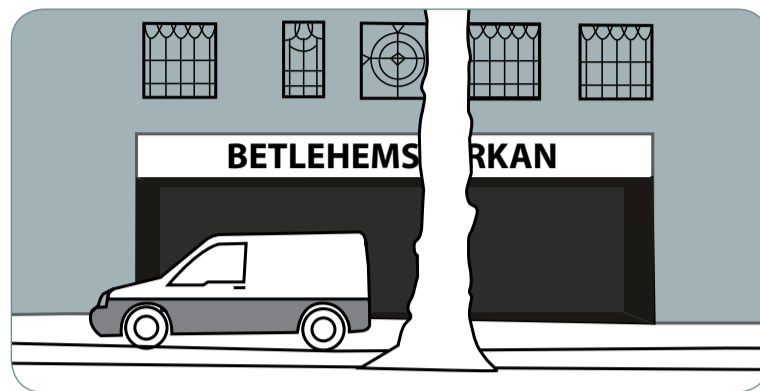

//Siktlinjer och topografi

Fjärran

Från Vasagatan sett är Schillerska gymnasiet tillbakadraget i stadsbilden samtidigt som byggnaden genom sitt upphöjda läge är överordnad och mäktig. De senare uppförda teknikbyggnaderna skymmer till del flygelbyggnaderna, men arkitektens stränga symmetri gör att man ändå upplever sig få en helhetsupplevelse av byggnaden.

Nära

Från Vasagatan upplevs Betlehems kyrkan vara nära i stadsbilden. Endast delar av byggnaden är möjliga att uppfatta men de kan betraktas desto mer detaljerat. Här är det breda entrépartiet som är tillbakadraget från gatan. Entrédörrarna är svåra att uppfatta i den mörka glugg som bildas.

Schillerskas takformation höjer sig över den omgivande bebyggelsen. Här sett från Domkyrkans torn

Principsektion terrasserande topografi

Hög terräng, norr om Vasagatan börjar stigning

Topografi

Stadsdelen och undersökningsområdet har en framträdande topografi. En mot parkbältet och vallgraven i norr svagt sluttande lerslätt övergår i branta bergsmassiv i söder. Terrängen är tydligt avläsbar t ex genom att det inom respektive terrängavschnitt finns en enhetligt ordnad bebyggelse.

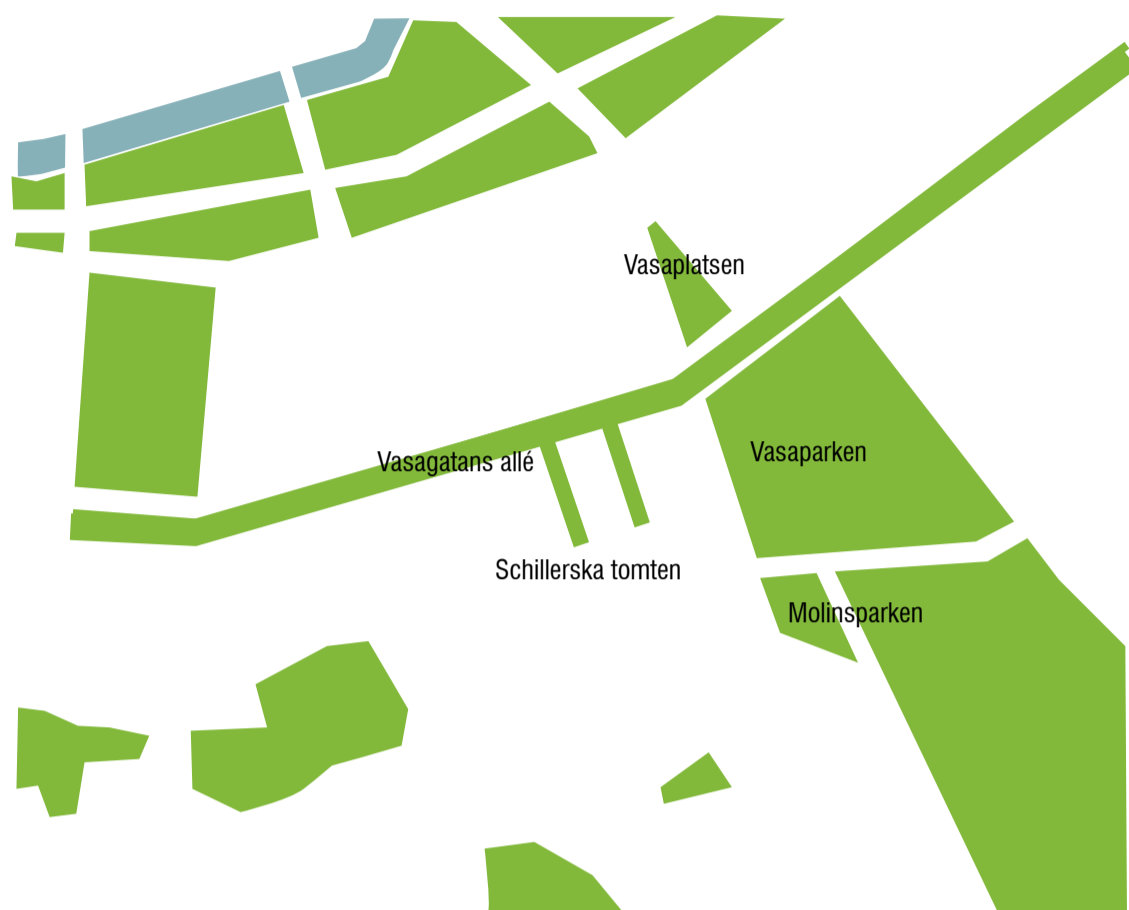
Markanta höjder och kullar i landskapet framträder genom öppna vegetationsbeklädda kullar och berg i dagen. Bebyggelse ovanpå höjdparter befäster topografin t ex Vasakyrkan.

Lerslätt, flackt i norr | sv sluttande bergsfot söder om Vasagatan

Vasakyrkan belägen på ett höjdparti

//Grönrum, gator och innergårdar

Grönrum

Grönrum

Som kontrast till den täta bebyggelsen innehåller stadsdelen rikligt med parker, alléer och planteringar. Kungsparken med Nya Allén löper som ett grönt bälte längs med vallgraven i den norra delen. Vasaplatsen, Vasaparken och Molinsparken bildar med utgångspunkt i korsningen Raol Wallenbergs gata/Parkgatan en sammanhängande grönkil i stadsdelens mitt. Vasagatans allé utgör en grön ryggrad genom stadsdelen i öst-västlig riktning där de höga träden utgör ett rumsskapande element som även "smittat av sig" på Schillerska tomten där de förstärker kopplingen mellan Schillerska gymnasiet och Vasagatan. Ett annat grönt inslag är de sporadiskt förekommande förträdgårdar som framför-allt återfinns längs med Vasagatans västra del och invid parkhusen i norr. Haga- respektive Vasa kyrkoplan är betydelsefulla öppningar i stadsbilden med prydliga planteringar.

Stadsdelens parkmiljöer innehåller väl uppväxta träd som bidrar till den historiska förankringen i området.

Vasagatans allé

Vasagatans allé utgör löper som en grön ryggrad genom Vasastaden där träden utgör ett rumsskapande element som även "smittat av sig" till Schillerska tomten där de kopplar samman Schillerska med Vasagatans praktfulla allé.

Vasaplatsen

Vasaparken

Molinsparken

Vasaplatsen, Vasaparken och Molinsparken utgör en sammanhängande grön kil i stadsdelens mitt.

//Grönrum, gator och innergårdar

Gatuhierarki

Gatunät

Stadsdelens gatustruktur är ett rutnätsmönster som strålar ut från Vallgraven. Långa, raka gatuperspektiv ramar in rektangulärt formade kvarter. Rutnätsstrukturen ger många alternativ till rörelsemönster genom stadsdelen. Gatuhierarkin är tydlig med framför allt tre primära stråk i öst-västlig riktning och fyra i nord-sydlig. Vasagatan utgör ett viktigt stråk genom stadsdelen, från Heden till Haga.

I mötet mellan Lorensbergs gatunät, som ligger parallellt resp vinkelrätt i förhållande till Kungsportsavenyn, och Vasastadens gatunät, som tar sin utgångspunkt i den gamla stadens gatulinjer skapas en öppen triangulärt formad platsbildning - Vasaplatsen.

Gatorna har olika bredd och karaktär. Vissa är mer enhetliga med gemensamma hushöjder och relativt likartad arkitektur. Andra varierade, med olika byggnadshöjder och en mer varierad stilpalett. De varierade hushöjderna och arkitekturstilarna berättar om olika utbyggnadsfaser. Områdets bebyggelse ligger med få undantag i liv med gatan och har ofta avskurna hörn.

Trånga innergårdar i den norra delen

Mer rymliga i den södra

Innergårdar

Kvarterens bebyggelse innesluter för stenstaden karaktäristiska innergårdar.

Utformningen har emellertid ofta en prägel av sekundär status med till exempel tilläggisolerade fasader med korrugerad plåt och illa inpassade, utbytta fönster. Gårdarna är relativt trånga och oregelbundna. Utformningen resulterades av det utrymme som blev kvar när tomten blivit bebyggd så långt byggnadsstadgarna tillät. Den norra delen av stadsdelen har trånga innergårdar medan den södra har mer generöst tilltagna och en större variation i sin utformning. Ett gårdsrum omsluts i de flesta fall av två fastigheter. I vissa fall förekommer det att fyra fastigheter delar gårdsutrymme. Många fastigheter har intilliggande byggnaders höga

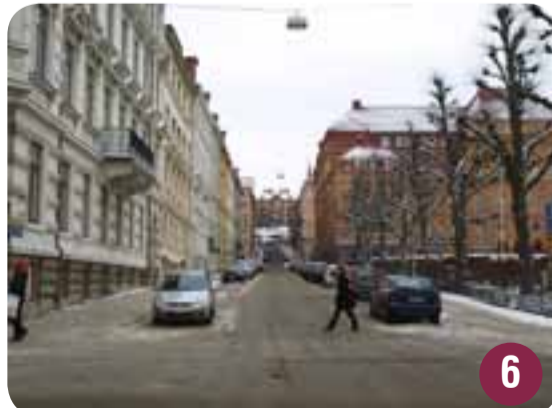
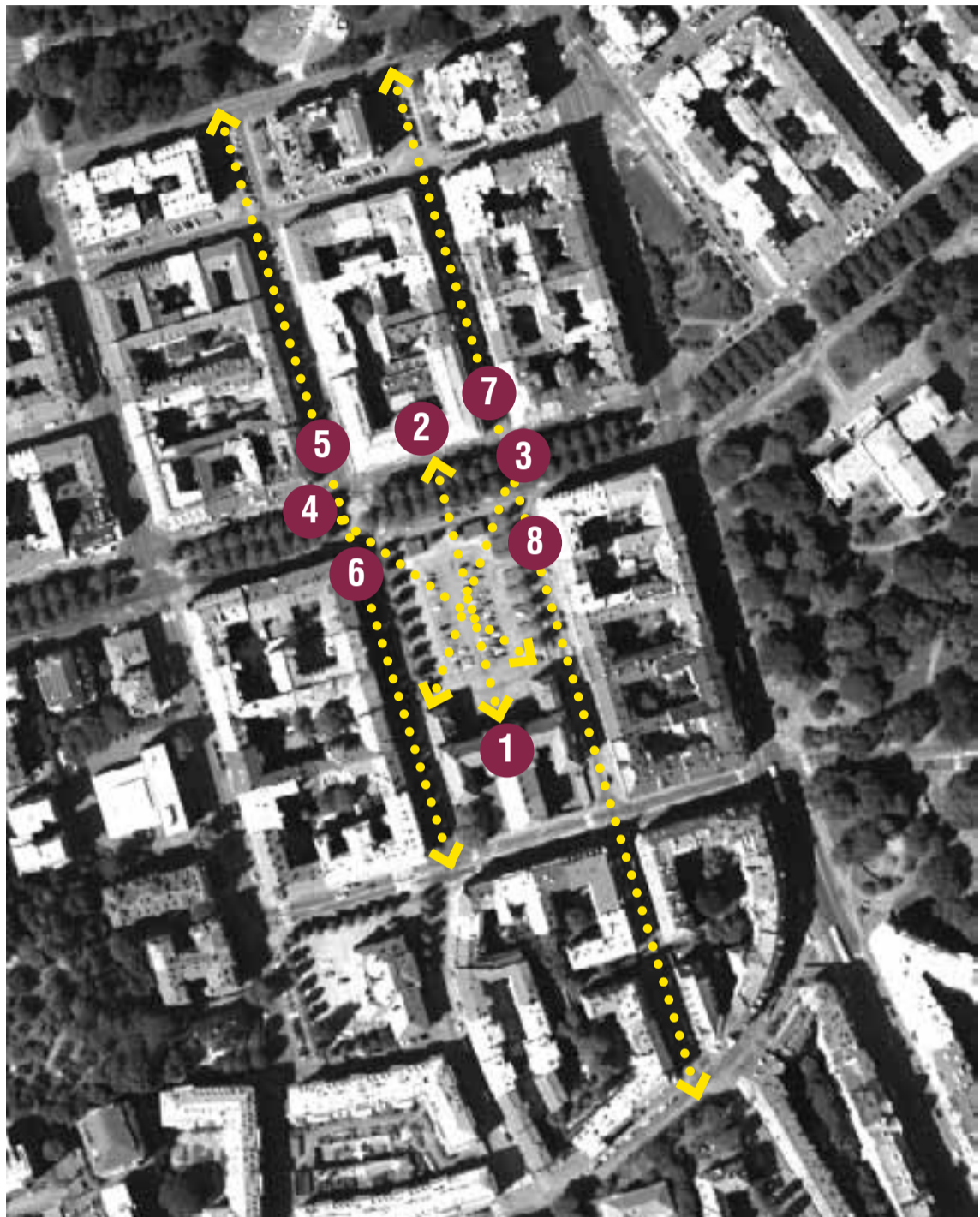
Värden/karaktär

- Stadsdelen innehåller rikligt med grönyta, alléer och planteringar
- Vasaplatsen och Vasaparken bildar med en sammanhängande grönskil i stadsdelens mitt. Vasagatans allé löper som en ryggrad genom stadsdelen. Haga- och Vasa kyrkoplan är betydelsefulla öppningar
- Träden utgör ett betydande rumsskapande element
- Ett konsekvent genomfört rutnät visar på 1800-tals planens intentioner och erbjuder många alternativ till rörelsemönster
- Gatorna uppvisar en variation i bredd och karaktär
- Bebyggelsen ligger med få undantag i liv med gatan
- Innergårdarna innehar en viktig funktion som små gröna lungor i stenstadens hårda karaktär

//Siktlinjer och topografi

Schillerska Gymnasiet

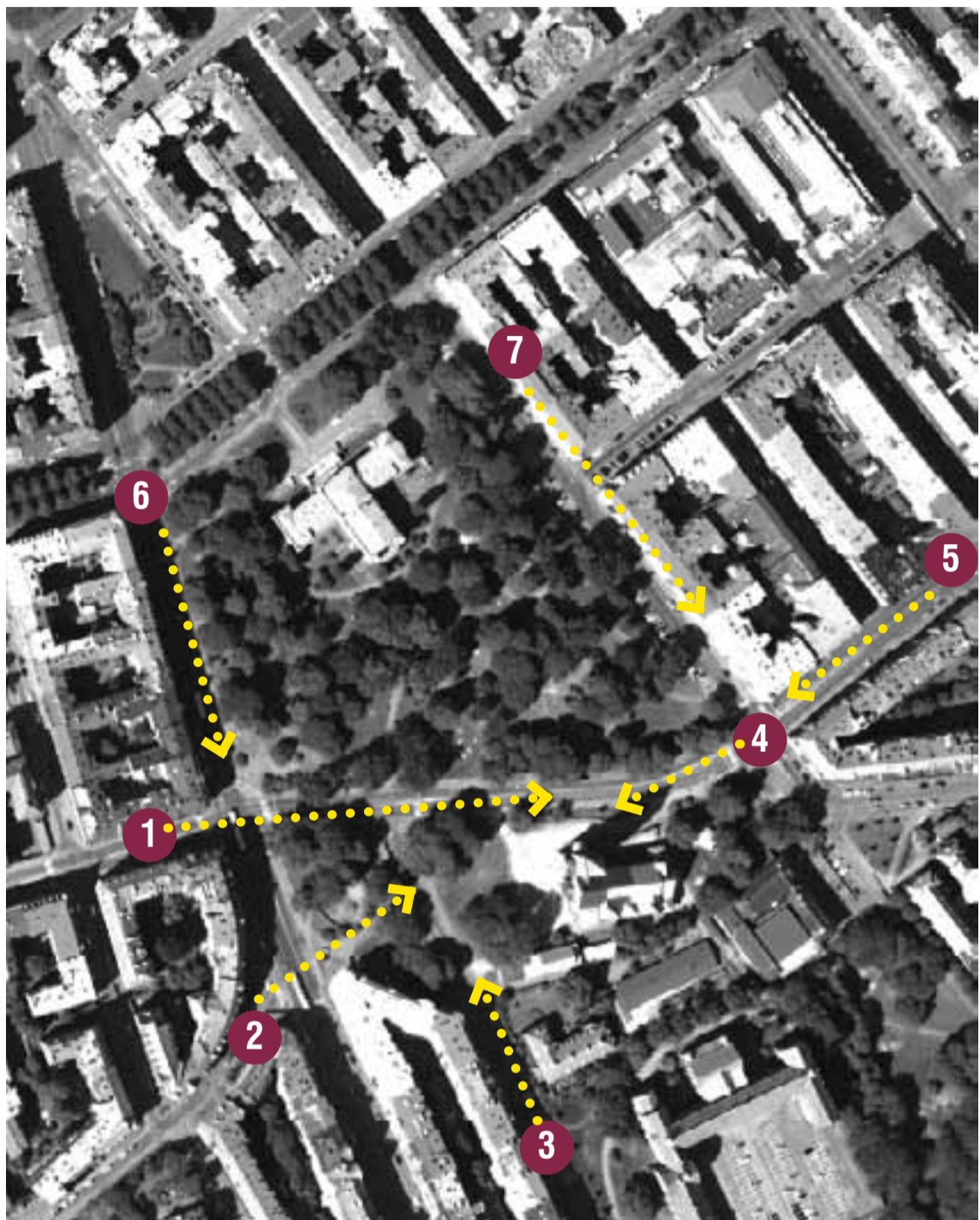
Raka perspektiv genom bebyggelsen inramas och befästs av praktfulla husfasader. Norr ut syns stadskärnans kyrktorn i fonden. Topografin framträder i siktlinjerna mot norr och förstärks av mot söder gradvis stigande byggnadshöjder. Betlehemskyrkan, är en tydlig pendang till Schillerska gymnasiet i sitt läge och sin form.

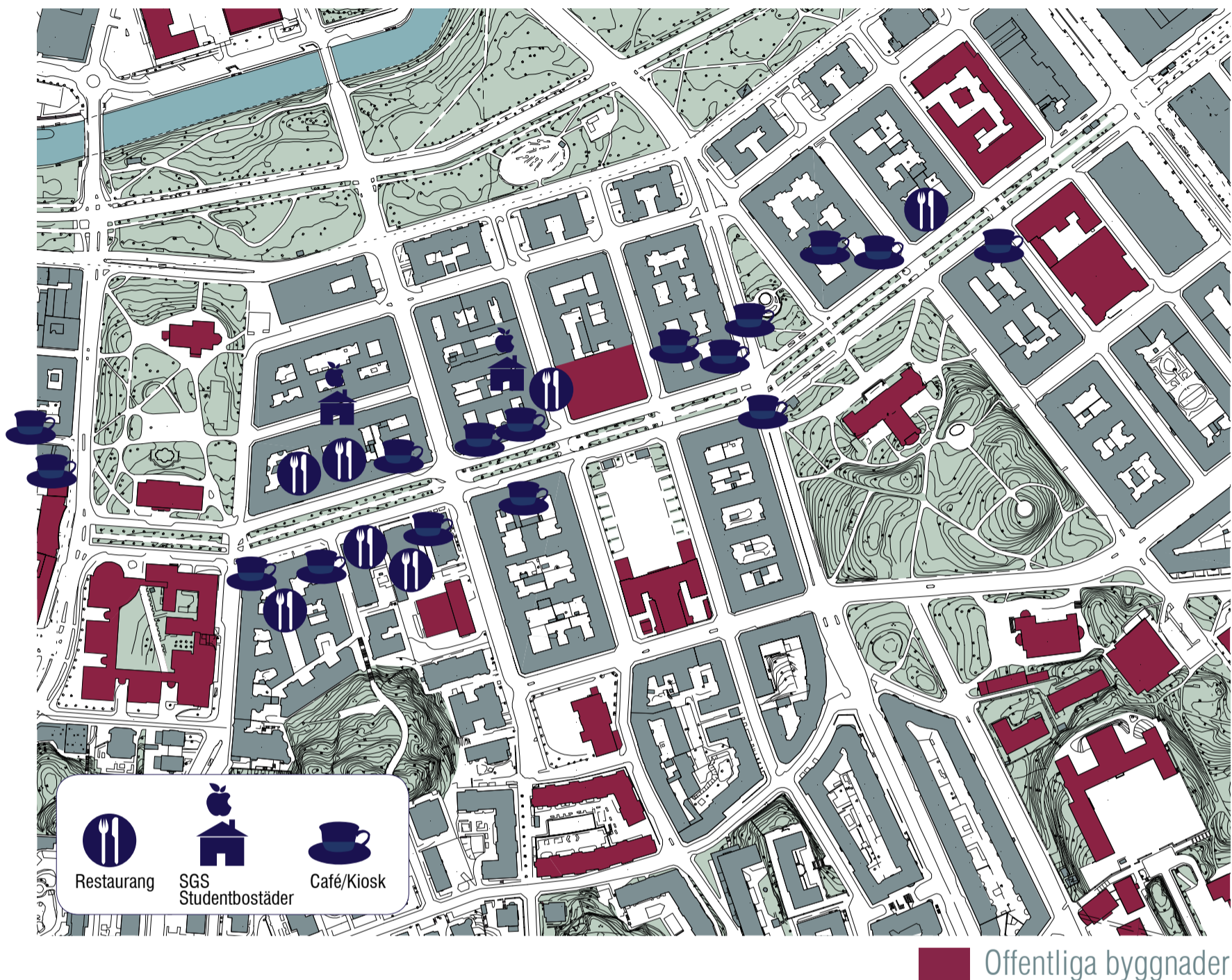
//Siktlinjer och topografi

Engelbrektsgatan, Vasaparken, Molinsparken, Hvidtfeldtsparken

I den täta stenstaden utmärker sig området med sina öppna vyer med Universitetets huvudbyggnad och Vasakyrkan som symbolladdade solitära inslag av bebyggelse. Stenstadens praktfulla husfasader är emellertid också ständigt närvarande i blickfånget och kontrasterar mot parkerna. Molins- och Vasaparkerna liksom Vasakyrkan utgör fondmotiv i vyerna från Engelbrektsgatan. Vasakyrkan med sin karaktäristiska "kyrkosiluett" är ett viktigt landmärke och fondmotiv till Molinsgatan, Engelbrektsgatan och Föreningsgatan. Söder ut från Aschebergsgatan döljs Vasakyrkan bakom Vasaparkens träd och kullar. I den här vyn utgör hörnbyggnaderna i kv Rönnen och kv Poppeln ett portmotiv i gaturummet. Hvidtfeldtsparken och Hvidtfeldska gymnasiet bildar fond till Götabergsgatan i vyn norr ifrån.

//Socialt innehåll

Frekventerade stråk

Vasagatans allé är ett promenad- och cykelvänligt stråk genom Vasastaden. Hållplatserna, främst belägna utmed Vasagatan, drar till sig en stor andel resenärer.

Café- och studentkulturens utbredning på Vasagatan

//Socialt innehåll

Flanerande övre medelklass i Vasastaden vid sekelskiftet 1900. Fotograf okänd. GSM

Studentifiering, kommersialisering

Vasastaden uppfördes som ett fashionabelt bostadsområde bortom stadens larm för stadens borgararistokrati. Bebyggelsen innehöll stora påkostade lägenheter kontor och ett begränsat utbud av kommersiella verksamheter.

Under 1960- och 70-talen genomfördes en utbredd kontorisering av området då lägenheterna upplevdes som dyra och icke ändamålsenliga för ett modernt boende.

Idag är stadsdelen starkt präglad av Göteborgs Universitet, flera gymnasieskolor och närheten till Chalmers med många studerande i rörelse utefter framför allt Vasagatan. I butikslokalerna finns ett studentikost serviceutbud som t ex kaféer, restauranger, cykelbutik, försäljning av studentlitteratur, kopieringservice etc. Inom området finns minst två byggnader med SGS studentbostäder och en hel del större lägenheter i området nyttjas för kollektivboende av studerande och unga.

Schillerska gymnasiets elever på Vasagatan, 2010

Värden/karaktär

- Stadsdelens innehåll har varit i ständig förändring sedan dess uppförande. Högborgerliga bostadskvarter har gått via kontorisering till studentifiering.
- Idag bidrar det studentikosa innehållet till en levande stadsbild

3 KARAKTERISERING: PLATSER, BYGGNADER, GATURUM// Schillerska tomten

Betlehemskyrkan bildar fond i norr

Monumental plats vid Vasagatan

Platsen framför Schillerska gymnasiet, Schillerska tomten, är en i Göteborgsperspektiv sett relativt stor - 5600 m² att jämföra med Järntorget 5880 m² och Gustav Adolfs Torgs 6630 m² - rektangulärt formad plats som breder ut sig mellan Schillerska gymnasiet och Vasagatan. Betlehemskyrkan respektive Schillerska bildar fonder i norr respektive söder.

Markytan är plan, svagt norrsluttande och avgränsas av ett svartmålat järnstaket. Den öppna och plana markytan väcker associationer till militärens artillerigårdar.

Platsens generöst tilltagna storlek och omgivande raka trädrader ger en monumental verkan som befästs av bebyggelsens klassicerande fasader. Platsen är underordnad byggnaden, vars monumentalitet den är till för att förstärka. Trädraderna kopplar Schillerska gymnasiet till Vasagatans praktfulla allé. Den större delen av husfasaderna samverkar i rumslig och tidsmässig skala samt genom en harmoniserande färgskala i vitt-creme-guldockra-tegel.

Markytan, som är asfalterad, upptas till större delen av bilparkering.

Fasadfärgspalette

sval, ljus färgskala
vitt-creme-blekgult

varm färgskala
creme, ljus ockra, roströd, tegelfärger

Storleksjämförelse platser

Schillerska tomten

5600m²

Järntorget

5880m²

Gustav Adolfs Torg

6630m²

// Schillerska gymnasiet

Fondbyggnad i rohbaustil

Schillerska gymnasiet exteriör är i princip intakt sedan ombyggnaden 1911. Det är en monumental, 5 vån byggnad i klassicerande rohbaustil med lägre flyglar och fasader i rödgult tegel. Den rika fasaddekoren tar sig uttryck i form av väggpelare, dekorerade fönsteröverstycken, en dekorativ taklist, mm. Det utskjutande mittpartiet har rundbågen som bärande motiv. Det finns en kraftig betoning på byggnadens mittparti och sidopartiernas markering i volym och fasad som framspringande risaliter. Byggnaden har två bakre gårdar som avgränsas med kraftiga tegelmurar. På den ena gården finns två träd.

Schillerska gymnasiet för tankarna till andra typer av bildningsinstitutioner som bibliotek och museum samt andra exempel på samtida läroverk. Byggnader som

stod symbol för framsteg och utveckling varför den yttre utformningen var viktig. Interiören är delvis bevarad med en monumental huvudentré och aula med väggmålningar av R Callmänder.

Byggnadens långa flyglar korresponderar med trädplanteringarna som inramar gården ända ner till Vasagatan. Tomten och byggnadens samkomponerade gestaltning symboliserar den en gång högborgerliga Vasastadens sociala status.

Samtidigt som Schillerska gymnasiet är en solitärbyggnad fogar den in sig i grannskapet där samtida hyreshus är uppförda med liknande fasadmaterial, idag ett av Vasastadens karaktärsdrag.

Schillerska gymnasiet sett från Vasagatan

Värden/karaktär

- Schillerska tomten är ett stort och monumentalt rum i staden som har bevarad ursprunglig planform sedan nybyggnadstiden
- Schillerska gymnasiet är ett representativt exempel på Vasastadens institutionskomplex i stenstadskvarter
- Arkitekturen är omsorgsfullt utformad och går i klassicerande rohbaustil. Exteriör är nära på intakt sedan ombyggnaden 1911
- Schillerska gymnasiet är en dominerande solitär som präglas av monumentalitet och kompromisslöshet samtidigt som den är inpassad i kvartersstrukturen
- Tomtens öppna yta och raka trädrader förstärker byggnadens monumentalitet
- Trädraderna kopplar Schillerska gymnasiet till Vasagatans allé

Fasaden är rikt dekorerad med bl a en dekorativ taklist

Väggur med ornamentala omfattning

Lykta på dekorativt utformad järnkonsol

Innergård mot Engelbrektsgatan

// Vasaparken

Vasaparken har en naturromantiserande karaktär

Engelsk park

Vasaparken är en av stadsdelens största parker. Karaktären är naturromantiserande på kuperad terräng. Parken är delvis belägen på en bergknalle vilket ger en topografisk avgränsning mot omgivningen. Lummig grönska, väl uppväxta barr- och lövträd samt fågelkvitter bildar en mäktig kontrastverkan mot den omgivande stenstadsbebyggelsen. Universitetets huvudbyggnad är väl inpassad med ett monumentalt och fritt läge i parkens norra del. Park och byggnad samspelar inom en engelsk formkaraktär.

Parken används idag som en mötesplats där studenter umgås, boende i området promenerar, med- eller utan hund, och förbipasserande insuper folklivet som pågår. Parken erbjuder lekmöjligheter såsom pulkaåkning och kojbygge. Under vår- och sommar är parken ett populärt utflyktsmål för t ex picknickar och grillning.

Parken står som kontrast mot omgivande bebyggelse

Värden/karaktär

- Vasaparkens karaktär är naturromantiserande på kuperad terräng
- Park och byggnad utgör en samspelande helhet med en engelsk formkaraktär
- Lummig grönska med inslag av höga barrträd bildar en mäktig kontrastverkan mot den omgivande stenstadsbebyggelsen
- Parken erbjuder lekmöjligheter såsom pulkaåkning och kojbygge och fungerar som en grön oas i den tätt bebyggda stenstaden

// Universitetets huvudbyggnad

Fondbyggnad i nationalromantisk stil

Universitetets huvudbyggnad, som utgör fond åt Vasaplatsen i söder, är ett av landets finaste exempel på arkitektur från förra sekelskiftet och är därför ett Statligt Byggnadsminne. Byggnaden omfattas av skyddsföreskrifter som innebär att byggnaden inte får byggas om eller på eller på annat sätt förändras.

Universitetsbyggnaden har liksom Schillerska gymnasiet en T-formad grundplan. På parksidan finns en utskjutande byggnadsdel som rymmer en aula. Byggnaden är uppförd i sten och har en tung och symmetriskt uppbyggd entréfasad med en markerad mittkropp och utskjutande gavelpartier. Arkitekturstilen går i nationalromantisk anda med inslag av jugend och klassicism. Entrén markeras av fyra monolitiska kvadratiske granitkolonner. Två bronslejon på höga granitplintar leder en väl tilltagen fritrappa upp mot huvudentrén helt i granit.

Det höga och fria läget i Vasaparken ger ett monumentalt intryck från gatan. Byggnaden präglas av höga kvalitetskrav beträffande material och arkitektonisk utformning. Påkostade och gedigna material såsom natursten, marmor ek och smide är genomgående för hela fastigheten. Fönstrens olika storlekar avspeglar rummets innehåll; andra våningens stora fönster hör till fd lärosalar.

Entrén accentueras genom ett mittparti helt i granit

Fasaden är genomgående omsorgsfullt bearbetad och välbevarad

Universitetets huvudbyggnad sedd från Vasaplatsen

Park och byggnad samspelar inom en engelsk formkarakter

Värden/karakter

- Universitetets huvudbyggnad är ett av landets finaste exempel på arkitektur från förra sekelskiftet och Statligt byggnadsminne
- Kontinuerligt nyttjad av Göteborgs Högskola under 100 år
- Det höga och fria läget i Vasaparken är omsorgsfullt valt för att uppnå ett monumentalt intryck från gatan
- Tomten och byggnadens samkomponerade gestaltning symboliserar den en gång högborgerliga Vasastadens sociala status
- Byggnad och omgivande park är ett representativt exempel på Vasastadens institutionskomplex i parkmiljö

// Molinsparken

Betydelsefull öppen yta

Molinsparken, som upptar ytan mellan Engelbrekts-, Ascherbergs-, Molins-, och Vasa Kyrkogatorna, har karaktären av en liten "pocket park" som förefaller vara avstyckad från Vasaparken. Molinsparken blev emellertid en park först på 1920-talet ca två decennier efter anläggandet av Vasaparken och är ett resultat av 1920-tals planeringen. Karaktären är en kombination av naturromantiserande och anlagd park med en med klippta buskar markerad rundel i mitten likt på Vasaplatsen. Vegetationen utgörs av träd, varav en del är välväxta och andra är hamlade, gräsytor och klippta buskar. Parken används idag främst av passerande som tar en genväg genom parken och av de boende i området för vistelse med eller utan hund.

Tillsammans med Vasaparken utgör Molinsparken ett värdefullt grönt inslag i stenstaden. Det öppna stadsrum som Molinsparken skapar kantas i söder och väster av 6 vånings stenhusbebyggelse i kvarteren Hasseln och Rönnen. I norr och öster ligger Vasaparken respektive Vasa-

kyrkoplan och Vasakyrkan. Kyrkobyggnaden och hörnbyggnaden i kv Rönnen är båda mycket omsorgsfullt utformade byggnader med monumental och arkitektur. Byggnadernas monumentalitet understöds av Molinsparken vars öppna yta bidrar till att göra dessa till omgivningens självklara blickpunkter. Parken bidrar till en öppenhet kring Vasakyrkan som ger siktmöjligheter från Aschebergsgatan.

Molinsparkens rundade form mot Aschebergsgatan och Vasa Kyrkogatan bildar tillsammans med omgivande gator och kvarter ett karakteristiskt stadsbyggnadsmönster med portalverkan kring korsningen Föreningsgatan, Aschebergsgatan och Vasa Kyrkogata.

Molinsparken ingår tillsammans med Vasakyrkan och Vasaparken i ett sammanhängande stråk, en värdefull miljö, med parker, platser och friliggande allmänna byggnader på gammal landerimark bort mot Götaplatsen och Renströmsparken.

En rundel med klippta buskar bildar en rumslighet i parkens mitt

Förbipasserande genar genom parken

Stenhusbebyggelsen ramar in parkrummet i söder och väster

Molinsparkens öppna yta understödjer omkringliggande byggnaders monumentalitet

Värden/karaktär

- Molinsparkens karaktär är både naturromantiserande och av typen anlagd park. Grönskan bildar en kontrastverkan mot bebyggelsen
- Parken fungerar som en grön oas i den tätt bebyggda stenstaden och understödjer monumentaliteten hos Vasakyrkan och hörnbyggnaden i kv Rönnen
- Molinsparkens bildar tillsammans med omgivande gator och kvarter ett karakteristiskt stadsbyggnadsmönster
- Molinsparken ingår tillsammans med Vasakyrkan i ett sammanhängande stråk med parker, platser och friliggande allmänna byggnader

// Hvidtfeldtsparken

Ett stycke natur mellan institutioner

Hvidtfeldtsparken är ett grönområde mellan de stora institutionsbyggnaderna Landsarkivet, Studenternas hus och Hvidtfeldtska gymnasiet i västra Lorensberg. Byggnaderna vänder sina sidofasader eller baksidofasader mot parken. Viktor Rydbergsgatan utgör avgränsning i söder. Området är kuperat och har en markant höjdskillnad i söder och upp mot Hvidtfeldtska gymnasiet. Parken har en utpräglad naturkaraktär med stora gräsytor, berg i dagen och högväxta träd. Vissa partier kan liknas vid skogsdungar. Genom området går asfalterade gångvägar. På vägen längs med Landsarkivets fasad finns några bänkar. Parken nyttjas framför allt av cyklister och fotgängare på genomfart eller för en promenad med hunden. Hvidtfeldtsparken med omgivande byggnader är ett karaktäristiskt exempel på Vasastadens institutionskomplex i parkmiljö.

Hvidtfeldtsparken har en naturlig karaktär

Hvidtfeldtsparken ingår tillsammans med Molins- och Vasaparken och de i området liggande institutionsbyggnaderna i ett sammanhängande stråk, en värdefull miljö, med parker, platser och friliggande allmänna byggnader på gammal landerimark bort mot Götaplatsen och Renströmsparken.

Promenad med hunden

Parken omgärdas av institutionsbyggnader

Längs med Landsarkivet finns bänkar

Värden/karaktär

- Hvidtfeldtsparken ingår tillsammans med Molins- och Vasaparken och de i området liggande institutionsbyggnaderna i ett sammanhängande stråk med parker, platser och friliggande allmänna byggnader på gammal landerimark bort mot Götaplatsen
- Området utgör en värdefullt grönt inslag i stenstaden
- Hvidtfeldtsparken med omgivande byggnader är ett karaktäristiskt exempel på Vasastadens institutionskomplex i parkmiljö

// Kv Kronoberg

Väl sammanhållet kvarter i klassicerande stil

Kvarteret, som avgränsas av Vasa-, Stor-, Chalmers- och Teatergatan, innehåller ett byggnadskomplex med sammanbyggda hus i 2-4 våningar. Arkitekturstilen som omfattar hela kvarteret, förutom ett gårds- hus från 1990-talet, går i stram klassicism med tydlig hierarki mellan huvud- och flygelbyggnader. Byggnaden vid storgatan med sina ursprungliga flygelbyggnader längs Chalmers resp. Teatergatan är några av de äldsta i Vasastaden och utmärker sig med indragen placering från Storgatan samt lägre byggnadshöjder. Detta vittnar om att bebyggelsen ingick i en ursprunglig idé om friliggande bebyggelse i park längs med allén. Tänkt att ligga fritt/solitärt bland den tänkta raden med stadsvillor längs med Kungsparken.

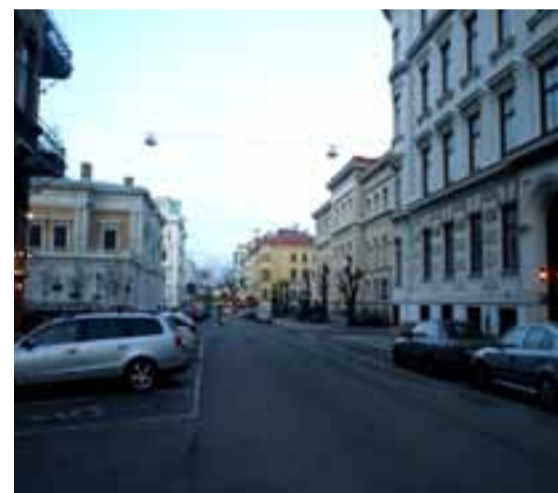

Fd Slöjdföreningens skola sedd från Vasagatan

Kvarterets fasader, som är så gott som intakta sedan uppförandet på 1860-70-talen med påbyggnader från 1880-talet, är av gult tegel och har putsdekor som omfattar hörnkedjor och rikt utsmyckade taklistor. Kvarteret, gestaltat av de namnkunniga arkitekterna Victor von Gegerfeldt och Hans Hedlund är sett ett ovanligt enhetligt och stilroget utbyggt kvarter - en väl sammanhållen bebyggelse - som utgör en viktig komponent i Vasastadens och Vasgatans mångfald av praktfulla stenhusfasader.

Fd Chalmerska Slöjdskolan sedd från Kungsparken med Wernska villan i förgrunden.

Byggnaden i vyn utefter Storgatan. Fd Chalmerska Slöjdskolan byggnad avbryter mot kvarteretsstrukturen i och med att den ligger indragen och inte livar med kvarteretsgränsen. Placeringen vittnar om ursprungstanken om institutionsbyggnad i park.

Gårdsbyggnaden från 1990-talet är ett tydligt avbrott i en i övrigt väl sammanhållen miljö.

Värden/karaktär

- Bebyggelsen i kv Kronoberg har gestaltats av de namnkunniga arkitekterna V von Gegerfeldt och H Hedlund. Arkitekturen är omsorgsfullt utformad och går i stramt klassicerande stil
- Kvarterets exteriör är tidstypisk och nära på intakt sedan ombyggnaden 1880-talet
- Bebyggelsen är inpassad i kvarteretsstrukturen och utgör ett viktigt inslag i den unika stenstadskaraktären Vasastan och den rika paletten av klassicerande fasadarkitekturen längs med Vasagatan
- Chalmerska Slöjdskolan med flyglar var bland de tidigast uppförda byggnaderna enligt 1866 års exploateringsplan
- Bebyggelsen i kvarteret utgör ett representativt exempel på Vasastadens institutionskomplex i stenstadskvarter

//Vasagatan

Paradgata

Vasagatan som går från Heden till Haga är ett väl trafikerat och viktigt stråk genom stadsdelen och utmärker sig även som en av Göteborgs två paradgator. Sträckningen följer parkbältets brutna linje. Gaturummets väggar utgörs av stenhusbebyggelsens omsorgsfullt utsmyckade. I gatans mitt går gång- och cykelbanor flankerade av en trädallé. Träden är väl uppväxta och inordnar sig i bebyggelsens skala. Gatan och, framförallt, allén går som en strukturerande ryggrad genom området och präglar rörelsemönstret i stadsdelen.

Parker och platser bryter i några lägen upp den täta bebyggelsen men har aldrig förmågan att överordna sig alléns tydliga riktning. Träden har en betydande roll som rumsskapare och beroende på var man rör sig i gatans bredd har arkitekturen därigenom en mer eller mindre betydande roll i förhållande till träden.

Gatan är bred och lång, har en tydlig inramning och en sträng symmetrisk ordning. Trädalléns indelande funktion, den småskaliga fastighetsindelningen, den varierade arkitekturen, de aktiverade bottenvåningarna och de många sidogatorna gör samtidigt gatan uppbruten, levande, intim och tillåtande.

Den väl bearbetad, tidstypiska och väbevarad bebyggelsen ger gaturummet en bred tidsskala och nobel karaktär. Stämningen är samtidigt folklig och inbjudande tack vare det rikliga serviceutbudet med en stor andel caféer och mindre verksamheter. Vasagatan har ett betydande identitetsvärde i stadsdelen och i staden.

Vasagatan mot väster, öster om Vasaplatsen. De omsorgsfullt utformade fasaderna ger gatan en nobel karaktär

Betlehems kyrkan mitt emot Schillerska Gymnasiet

Gatan har ett rikt serviceutbud

Bebyggelsen ger gatan en nobel karaktär

//Engelbrektsgatan

Genom stenstad och parkstråk

Engelbrektsgatan är en relativt hårt trafikerad gata som går mellan Skånegatan och Viktoriagatan. Gatan utgör en gräns mellan två olika topografier och bebyggelsekaraktärer. Söder om gatan stiger topografin ganska dramatiskt upp mot Landa med kvarter i oregelbundna former med bebyggelse från decennierna efter sekelskiftet 1900 klättrar upp för branten.

Gatans sträckning genom stadsdelen präglas av två typer av två väsentligt olika stadsbilder med hårt bebyggd stenstad från Södra Viktoriagatan till Aschebergsgatan och därefter parkmiljö fram till Götabergsgatan för att därefter återgå till stenstadsbebyggelse. Biltrafik dominerar i den här delen större delen av gatans bredd vilket i kombination med i stor del oaktiverade bottenvåningar gör att gatan inte upplevs som särskilt inbjudande och flanörvänlig. Fasaderna är samtidigt påkostade och omsorgsfullt utformade vilket tillför gatan upplevelsemässigt värde.

Längs med sträckningen genom stenstadsquartier är gatans bredd betydligt smalare än Vasagatan. Byggnaderna upplevs som storskaliga med sina 6 våningar och arkitekturen är svårantaglig på så nära håll. Två muromgärdade trädförsedda gårdsytor tillhörande Schillerska gymnasiet tillför variation, grönska och rymd i gaturummet och gör att byggnaden uppfattas som en institutionsbyggnad trots att den likt övrig bebyggelse går i liv med gatan.

Engelbrektsgatan

Fasaderna är påkostade och omsorgsfullt utformade

Engelbrektsgatan från väster

Värden/karaktär

- Vasagatans allén går som en strukturerande ryggrad genom området och präglar rörelsemönstret genom stadsdelen
- Parker och platser bryter på några platser upp inramningen men har aldrig förmåga att överordna sig alléns tydliga riktning
- Gatan har en tydlig och strikt ordning samtidigt som den är uppbruten, levande, intim och tillåtande
- De omsorgsfullt utformade fasaderna ger gatan en historisk koppling och nobel karaktär
- Träden har en betydande roll som rumsskapare
- Engelbrektsgatan utgör en gräns mellan två olika topografier och bebyggelsekaraktärer
- Stor del oaktiverade bottenvåningar gör att gatan inte upplevs som särskilt inbjudande och flanörvänlig
- Gårdsytorna tillhörande Schillerska gymnasiet tillför variation, grönska och rymd i gaturummet

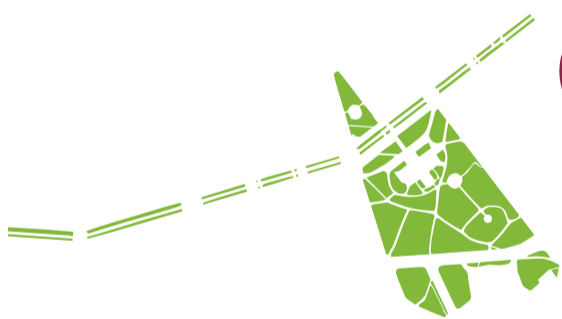
4

SAMMANFATTNING// Konkreta yttringar av riksintresset

De berörda byggnaderna och miljöerna uppbär höga kulturhistoriska och upplevelsemässiga värden, både var för sig och som delar i, eller angränsande till, riksintresset Vasastaden. Samtliga delområde harmonierar med sin omgivning inom en tidsmässig skala och uppbär de typiska kvaliteter som sammantaget konstituerer helhetsmiljöns unika karaktär. Vasaparken, Molinsparken och Hvidtfeldtsparken ingår i ett värdefullt grönt stråk genom stenstaden. Universitetets huvudbyggnad särskiljer sig genom en omsorgsfull utformning och monumentalverkan. Som goda exempel på ett omsorgsfullt uttänkt samspel mellan en byggnad och dess omgivande landskap och som symboler över det ursprungliga Vasastadens sociala status är Schillerska tomten och Vasaparken betydelsefulla inslag i stadsbilden och staden. Nedan sammanfattas hur områdets kulturhistoriska värden och karaktärsdrag tar sig uttryck rent konkret i den fysiska miljön.

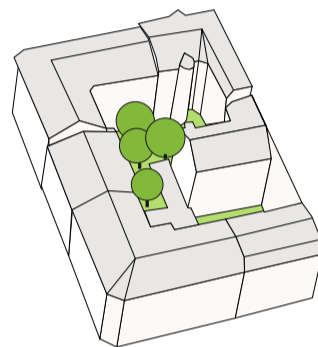

- Stensstadsbebyggelse enligt kontinentala storstadsmönster. Flerbostadshus och inslag av institutionsbyggnader
- Ett planmässigt styckeverk från en avgränsad tidsperiod
- Ett konsekvent genomfört rutnät visar på 1866 års stadsplans intentioner och erbjuder många alternativ till rörelsemönster
- Enhetlig arkitektur med variationer inom var epoks givna ramar
- Rik och heltäckande stilpalett
- Välbevarat
- Bebyggelsen ligger med få undantag i liv med gatan och fasaderna omsorgsfullt utformade mot gator och öppna platser

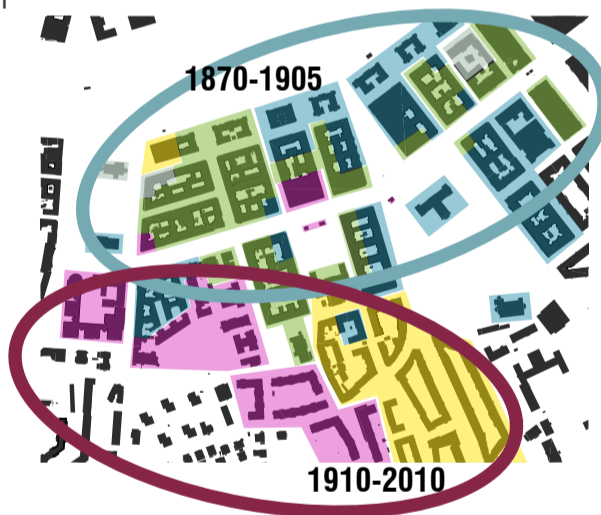

- Stadsdelen innehåller rikligt med grönya koncentrerad till framför allt två parkstråk och Vasagatans allé
- Vasaparken har sin ursprungliga utformning bevarad och visar 1866 års stadsplans intentioner.
- Parkerna innehar betydande upplevelsemässiga kvaliteter i kontrastverkan mot de tätt bebyggda stenstaden. De väl uppväxta träden bidrar till den tidsmässiga skalan.
- Vasaplatsen, Vasaparken, Molins- och Hvidtfeldtsparken bildar en sammanhängande grönkil i stadsdelens mitt som utgör en öppning i stadsbilden

- Vasaparken erbjuder lekmöjligheter såsom pulkaåkning och kojbygge och fungerar som en grön oas i den tätt bebyggda stenstaden

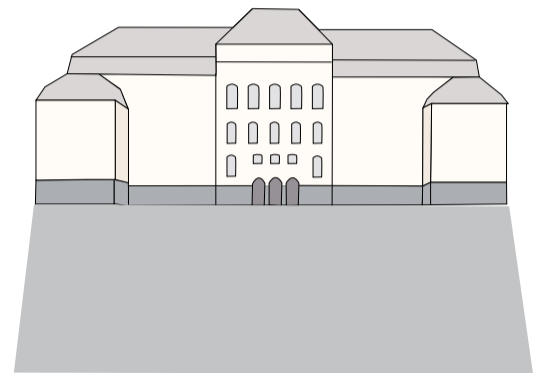
- Innergårdarna innehar en viktig funktion som små gröna lungor i stenstadens hårda karaktär

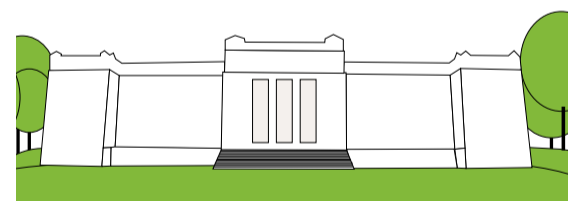
- Den etappvisa exploateringen under olika stilepoker är avläsbar genom byggnadernas höjd och det välbevarade arkitektoniska formspråket

- Stadsdelens innehåll har varit i ständig förändring sedan dess uppförande. Högborgerliga bostadskvarter har gått via kontorisering till studentifiering.
- Idag bidrar det studentikosa innehållet till en levande stadsbild

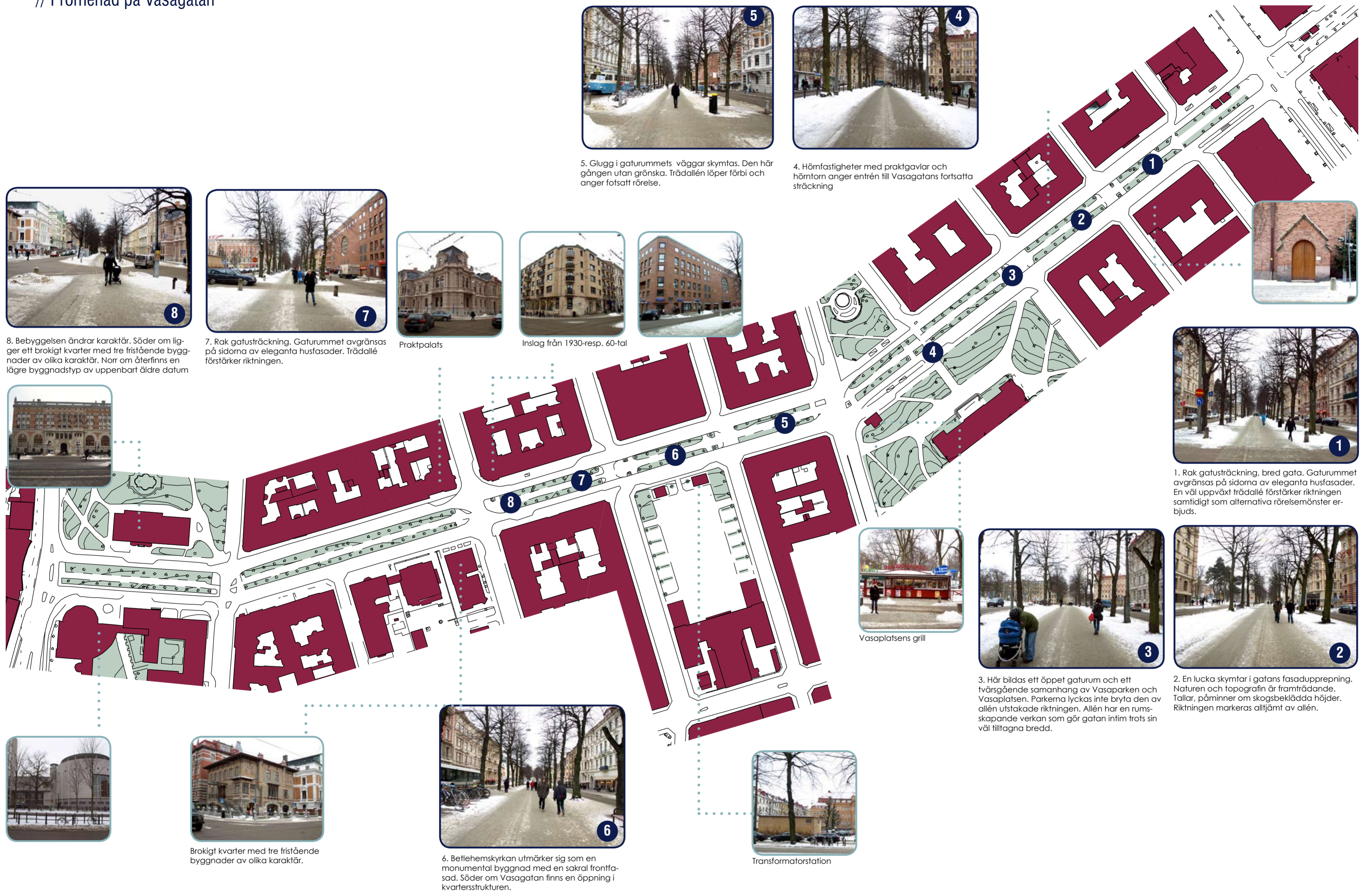

- Schillerska tomten är ett stort och monumentalt rum i staden som har bevarad ursprunglig planform sedan nybyggnadstiden
- Tomtens öppna yta förstärker byggnadens monumentalitet
- Arkitekturen är omsorgsfullt utformad och går i klassicerande rohbaustil. Exteriör är nära på intakt sedan ombyggnaden 1911. Interiören är delvis bevarad med påkostad utsmyckning
- Schillerska gymnasiet är en dominerande solitär som präglas av monumentalitet och kompromisslöshet samtidigt som den är inpassad i kvartersstrukturen

- Universitetets huvudbyggnad är ett av landets finaste exempel på arkitektur från förra sekelskiftet och ett statligt byggnadsminne
- Det höga och fria läget i Vasaparken är omsorgsfullt valt för att uppnå ett monumentalt intryck från gatan
- Vasaparkens karaktär är naturromantiserande på kuperad terräng. Lummig grönska med inslag av höga barrträd bildar en mäktig kontrastverkan mot den omgivande stenstadsbebyggelsen
- Park och byggnad utgör en samspelande helhet med en engelsk formkaraktär
- Byggnaden har kontinuerligt nyttjats av Göteborgs Högskola under 100 år

// Promenad på Vasagatan

5. Glugg i gaturummets väggar skymtas. Den här gången utan grönska. Trädallén löper förbi och anger fotsatt rörelse.

4. Hömfastigheter med praktgavlar och hömtorn anger entrén till Vasagatans fortsatta sträckning

8. Bebyggelsen ändrar karaktär. Söder om ligger ett brokigt kvarter med tre fristående byggnader av olika karaktär. Norr om återfinns en lägre byggnadstyp av uppenbart äldre datum

7. Rak gatusträckning. Gaturummet avgränsas på sidorna av eleganta husfasader. Trädallé förstärker riktningen.

Praktpalats

Inslag från 1930-resp. 60-tal

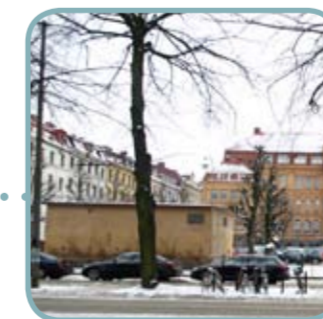
1. Rak gatusträckning, bred gata. Gaturummet avgränsas på sidorna av eleganta husfasader. En väl uppväxt trädallé förstärker riktningen samtidigt som alternativa rörelsemönster erbjuds.

Brokigt kvarter med tre fristående byggnader av olika karaktär.

6. Betlehemskyrkan utmärker sig som en monumental byggnad med en sakral frontfasad. Söder om Vasagatan finns en öppning i kvarterstrukturen.

Transformatorstation

Vasaplatsens grill

3. Här bildas ett öppet gaturum och ett tvärgående sammanhang av Vasaparken och Vasaplatsen. Parkerna lyckas inte bryta den av allén utstakade riktningen. Allén har en rumsskapande verkan som gör gatan intim trots sin väl filltagna bredd.

2. En lucka skymtar i gatans fasaduppprepning. Naturen och topografin är framträdande. Tallar, påminner om skogsbeklädda höjder. Riktningen markeras alltså av allén.

// Promenad på Engelbrektsgatan

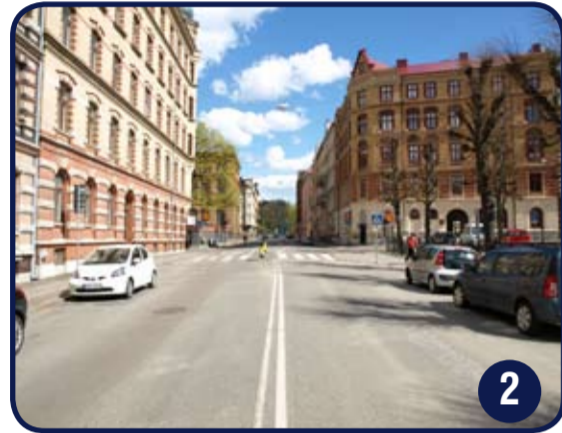
1. Rak och relativt smal gatusträckning i relation till byggnadshöjden. Gaturummet avgränsas till vänster av eleganta husfasader och till höger av trädrad och järnstaket.

6. Trafikled genom park. Kyrkan som solitär

7. Åter övergång till stenstadens slutna gaturum

2. Omväxlande slutna kvarter och öppningar i bebyggelsen. Mur, träd och solitär byggnad skymtar till vänster.

3. Stor och uppbruten byggnadsvolym som genom sina gårdstvor bryter mot det i övrigt slutna kvartersmönstret men samtidigt inordnar sig i skala och kvartersavgränsning.

Praktfulla fasader

Vasaparken

Park

Vasakyrkan

Gatans fons mot väster

Fd Nya Elementarläroverket för flickor

Ett möte mellan olika epoker

Nationalromantik

4. Åter igen rak gatusträckning mellan slutna kvartersvolymer. Grönska skymtar i fonden. Biltrafiken dominerar.

5. Parkområde öppnar sig bortom hårt trafikerad gata. Vägen kröker. Höga träd bildar gaturummets väggar. Stenstaden skymtar i fonden.

// Fasad-DNA

Kv Oppensten. Röhsska museet. Fasad i liv. Fritrappa. C Westman 1916. Ursprungligen friliggande. Insitufronsbyggnad i liv med Vasagatan. Nationalromantisk stil med fasader i handslaget tegel.

Kv Örebrohus. Fasader i liv. 1890-tal. 6 vån med dekorativa tegelfasader. Tysk förbländerarkitektur hämtad från sengotik och nyrenässans. Tornliknande hörtparti.

Kv Högskolan. Universitetets huvudbyggnad. Byggnad i park. Klassicerande jugendstil. Solitär i högt och fritt läge. Symmetrisk huvudfasad med bred mittkropp och fyra granitkolonner.

Aschebergsgatan. 1890-tal. Tysk förbländerarkitektur hämtad från sengotik och nyrenässans. Tornliknande hörtparti.

Kv Höggen. Flerbostadshus i 5 vån präglad av nyrenässansens stilideal. Ljust putsade och rikt dekorerade fasader. 1870-90-tal

Kv Sälgen. Schillerska gymnasiet i sk rohbausstil. Solitär i kvartersstrukturen med fjärran placering. H och B Hedlund. 1886, 1911. Symmetrisk fasad med entreparti och lägre flygelgavlar som dominanter. Stör härdgjord gårdsplan omgiven av järnstaket och trädrad.

Kv Granen. 4-5vån flerbostadshus uppförda 1885-1890. Wiensk nyrenässans. Gestaltinsgrinciper hämtade från palatsarkitekturen. Lägre, äldre hus i mitten. 1870-90-tal. Ljus putsfasad.

Kv Furan. "Tomtehuset". 1890-tal. H Hedlund, Y Rasmussen. Bostadshus i 3 vån med butik i bottenvån. Frescomålningar

1890-1905. 6 vån. Tegelfasader i olika klara färger med mönstermurning. Säteritak med kopparplåt

Kv Enen. 6 vån flerbostadshus. Buktiskökaler i bottenvån.

Kv Husaren. Handelshögskolan. C Nyren 1948-52. Lågbyggnad i tegel och höghus med fasad i marmor och grönt glas i bröstning.

Erséus, Frenning & Sjögren Arkitekter 1994-95. Rund byggnad med stort fönster. Bulgarisk kalksten, granit.

Vasagatans södra sida

Göteborgsgatan

Universitetets huvudbyggnad

Aschebergsgatan

Erik Dahlbergsgatan

Schillerska gymnasiet

Karl Gustavsgatan

